

კ ვ ა ლ ი



სალიტერატურო და სამეცნიერო ნახაზიანი გაზეთი. გამოდის ყოველ კვირა ღამს.

№ 7.

თიბერაზლი 6, 1894 წ.

№ 7.

შინაარსი:— ფიქრი და შენიშვნა დ. ხ. — დატყუებული გელი იღ. ჩხელიძისპირელისა. — სსუკადგეო ცნობები. — ღრუბლიანი ღვე, ღვესი რ. საჯახელოსა. — „მოამე“ (მაბლიოგრაფია) მაზაკაღლისა. — განსვენებული ალექსანდრე ყაზბეგი (მოგონება) ხელიძისა. — ზოგიერთი ცნობანი ტრინინის შესახებ გ. შურელისა. — ძღვნა (გეტეს ფუსტიდან) ღვესი მისესი. — ჩვენი ქვეყნის რაინდი ე. ნინოშვილისა — გასართობი. — ყერძო განცხადებანი.

გამოვიდა

მ. წამრთლის თსხულებს

ტომი I

კიკოლიკი, ჩიკოლიკი და კუდაბზიკა

ფასი 60 კახ.



ფიქრი და შენიშვნა.

III

ბ. ი. შ-მის წერილის გეომ

არზანდელ ივერიის № 282-ში მოთავსებულია ბ-ნ ი. ფ-ძის წერილი: „კორიოდესიტყვა ქართულს სალიტერატურო ფონდის გამო“. იმაში ახალი არაფერია გარდა ერთის აზრისა, რომელსაც არ შეგვიძლია არ მივაქციოთ ყურადღება.

ესალიტერატურო ფონდის დაარსების მეთაურად უნდა იყოს, ამბობს პატიცემული ავტორი, ქართველთა ამხანაგობა წიგნების გამოცემისა, რომელიც ზნეობრივ ვალდებულება იქნის ამ ფონდის დაარსების მოვალეობა; უნდა გამართოს მან გაზეთების შემწეობით ხელის მოწერა, მიიღოს შეწირულებანი და თავთავის ღრუბ აცნობოს საზოგადოებას რაოდენობა შემოსულის ფულისა. რაიცა შენგება ხელის მოწერის გამართვას, შეწირულების მიღებას და შემოსულის ფულის რაოდენობის საზოგადოებისთვის ცნობებას, უნდა ეთქვას, რომ დიდი ხანია ხელის მოწერაც გამართულია, შეწირულებანიც იღება და საზოგადოებას თავთავის ღრუბ ეცნობება ხოლმე რაოდენობა შემოსულის ფულისა. ხოლო რაიცა შენგება იმ აზრს, რომ ფონდის დაარსების მეთაურად უნდა იყოს „ქართველთა ამხანაგობა წიგნების გამოცემისა“, უნდა ეთქვას, რომ არამც თუ ქართველთა ამხანაგობა წიგნების გამოცემისა, რომელიც ასე, ახლო დგას ჩვენს ლიტერატურასთან, არამედ ყოველი ქართული დაწესებულება და ყოველი ქართველი მოვალეა, ხელი შეუწყოს ქართულ სალიტერატურო ფონდს და გამოიღოს თავისი წყლილი მის

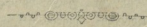
გასამლიერებლად; თვითონ სალიტერატურო ფონდის მეთაურობა და გამგეობა კი (თუ ეს უნდოდა ეთქვა ავტორს) სრულიადაც არ არის ზემოხსენებული ამხანაგობის საქმე. ეს ამხანაგობა, როგორც ვიცით, არის საეპოქო დაწესებულება, რომელსაც აქვს მიზნად, რაც შეიძლება ითვალდ შეიძინოს სალიტერატურო ნაწარმოები, დაბეჭდოს და მერე, რაც შეიძლება ძვირად მიჰყიდოს მკითხველ საზოგადოებას დაბეჭდილი წიგნი; წმინდა მოგება კი დიდიდნდებდ მისცეს თავის წევრებს. ამ ნაირად ამხანაგობა მხოლოდ შუამავალია მწარმოებელ-მწერალსა და მომხმარებელ-მკითხველ საზოგადოებას შორის. ჩვენ ამით სრულიადც არ გვირდა დავამცირით ქართველთა წიგნების გამოძეგმი ამხანაგობის ღვაწლი. ჩვენ მხოლოდ ვამბობთ, რომ ამ ამხანაგობას, როგორც არც ქუთაისისა და არც სხვა კერძო გამოძეგმელებს, რომელნიც ასე გამჩაიღდენ ამ ბოლოს დროს ჩვენში, სრულიად არა აქვთ მწერლობის საჩუგებლობა სახში. ეს ამხანაგობა არაა კომერციული დაწესებულება და არა საექველმოქმედო და ტუქუადად აკისრებს მათ ბ-ნი ი. ფ—ძე სალიტერატურო ფონდის მეთაურობას. ვინ ამბობს!... თუ ისურვებენ ამხანაგობანი, შეუძლიათ დიდი სამსახური გაუწიონ სალიტერატურო ფონდს; შეუძლიათ, მაგალითად, ის ფული, რომელსაც ახლა დიდიდნდებდ ურიგებენ წევრებს, სრულიად სალიტერატურო ფონდისთვის გადასდენ. ყველა ეს მათს სრულს ნებაყოფილობაზეა დამოკიდებული და, თუ გნებავთ, ზეგობრივად მოეაღწიოს არაან ამისი, რადკან სასაკლოა, რომ წიგნების ვაჭრობით ჩვენში უზარა კაცო ფულს იკებდეს, (მოიგონეთ ალ. ყაზბეგი, რომლის თხზულებათა გამოცემავე ჩუღდგა სული ტფილისის ქართველთა ამხანაგობას), ხოლო, ვიგუარებთ სალიტერატურო ფონდის მეთაურობა არ არის მათი საქმე. ამისთვის, როგორც წინადაც ვთქვით, (იხ. „ივერია“ № 5. 1893 წ.) ან ახალი, ესრედ წოდებული „მწერალთა დამხმარებელი საზოგადოება“ უნდა დაარსდეს და ან ჩვენმა „ქარ-

თველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელმა საზოგადოებამ“ უნდა იკისროს ეს საქმე, როგორც ნაიკრებმა აქვს კიდევ ჯერ-ჯერობით. დასასრულ უნდა ვთქვათ, რომ ჩვენ სრულიად ვეთანხმებით იმ აზრს ბ—ნის ფ—ძისას, რომ ჩვენში ჯერ არ დამდგარა დრო ძეგლების აგებისა და ყველა ის ფული, რომელიც დღემდის არის შეგროვილი სხვა-და-სხვა მწერალთა სახელობაზედ, უნდა მოხმარდეს სალიტერატურო ფონდს. „ყოველთვის კაცი იმას უნდა ზრუნავდეს, რაც მისთვის უფრო საჭიროა, იმას უნდა ჰფიქრობდეს, რაც დღეს შესაძლებელი და მოსახერხებელია, რაც უფრო საჭიროა ამ ყამად, როგორც ამბობს პატიცემული ავტორი და რასაც ვთანხმება, როგორც სჩანს, თვითონ „ივერის“ რედაქციაც, რომელსაც არაერთი შენიშვნა არ უძღვინია ამ აზრსათვის.

დ. ხ.

P. S. იმის მიზეზით, მიიხრა ერთმა ჩემმა მეგობარმა, რომელსაც წაიკითხა ჩემი „ფიქრი და შენიშვნა“ „კვლის“ № 3-ში, რომ არც ტფილისში და არც ქუთაისში ჯერ სალიტერატურო ფონდისთვის ფული არ შეგროვებოდა, არის შემდეგი ვარაუზობა: დაბა სოფლად შორიერულ ქალაქებში ყველამ იცას, ვინ უნდა ითავოს ხოლომე ამისთანა საქმე. ტფილისში და ქუთაისში-კი, სადაც ამდენი ინტელიგენცია არის, ყველა ერთმანერთს უყურებს და ამბობს; „რა ჩემი საქმეა საქმის მოთავებობა? დღეს სხვებმა ითავონ“. სხვაც ყველა ამასე ამბობს და ამ ნაირად რჩება საქმე სრულიად უმეთაუროდ. ჩემი მეგობრის აზრი ტუქუაში მოსასულელია, მაგრამ მე ვურჩევ იმათ, ვინც ასე ჰფიქრობენ, როგორც ჩემი მეგობარი ამბობს: ყველამ ითავონ საქმე, ვისაკვი ვარაუზობა ხელს უწყობს და ერთმანერთის ჯიბრით, ბევრი ვცადონ შეგროვონ საზოგადო საქმისთვის, ან არა და ყველამ თითოეულად გამოიღონ თავისი წილილი და ვაგუანონ, სადაც რიგია; ფოსტა ხ-მ ავიტო არის ნათქვამია; „თუ გული გულობს, ქაღორივე ხელით იკმებოა.

დ. ხ.



დაბეჭდილი გედი.

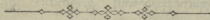
მტრისკან მელედე ზეგობილი,
თავისი ივლებს წყული,
ფრთხი შეგვიღი დღეს გედი

ოსრავს, ზღვია მწვეველი,
შადრეეს სიღოს ვანდის უსქეს
შეკვადლება ფინიკელი
და მსკრნს მწუხარე სიმღერით
გემინოს თვის გულის ნადეკვი;

„ნეტავი იმ დროს, როდესაც
 ვიპოვეთ თავისუფალი
 და არ ვინცაღი მონება,
 სულის და გულის მტარვალი,
 ფრთა ფრთასა კვებადი თამამად,
 მიწით სე ვფერინდებოდი,
 არ მარსებდა არვინ,
 რაც მსურდა, იმას ვსურებოდი.
 მგრამ მიმტყუვნა სოფელმან,
 ეოფლისა დამამხოვლმან,
 შემიპყრო სენმა წვეულებს,
 მიმს დამცა დაუნდობლმან,
 ფრთა შეკვეცა ჩემს ლტოლვას,
 ჩემს თამამს აღმა ფრენას..
 მტრებმაც მცდუნეს... დავერდვე
 მის ტეხილს მოუბრუნ ენას.
 და დღეს მოსიხსლე მტრისა ტუჩს
 ნადღვითა ვმღერე ბედშვი
 და მხურს ვინაილა სსივ—საკსედ

გვლავ მერთალი ბედის ვარსკვლავი.
 მწიქამ, ეს სიმღერა არაა
 სიმღერა მომავლავისა,
 უკანასკნელი ქვიითი
 სიკვდილის შემსუდავის...
 ის არის გლოვა წარსულის,
 შეცდომით დაგარეულის,
 გლოვა აწმერთი ტანუჯლის,
 მონებით დადატულის.
 ამ სიმღერაში ჰერთის შუქი
 თვის თავის შემდგომისა
 და სინანული, გამციგნი
 ბავშურის უგნურებისა,
 წვეულან მითაღი სოფლისა
 და ჩაბრა წარმავლისა,
 სსივ-ცისვროჯანი იშედი
 ბრწყინვალე მომავლისა.

ილ. ჩხერიძელისპირელი.



საყურადღებო უნობებში

შემ ცოტა ხანში კავკასიის საუფლის-
 წულოთ მამულეების ზედამხედველმა
 ი. ნ. კლინგენმა დაიარა დასავლეთ
 საქართველოს კუთხეები. მისი განზრახვა
 იყო მეცნიერულად გაშინჯვა ამ ქვეყანაში
 მიწის ნიადაგის და ყოველგვარის სამეურ-
 ნეო წარმოებისა. განსაკუთრებული მისი
 ყურადღება მიქცეული იყო ვენახებზე. სა-
 ქებრად ამ მეცნიერისა უნდა ითქვას, რომ
 იგი დიდ-ყურადღებას აქცევდა ადგილო-
 ბრიეს ქართველების წესსა და რიგს ვენა-
 ხების შემთავებაზე. თუმცა ეჭვი არ არის
 მას მეცნიერულად აქვს ეს საგანი შესწავლუ-
 ლი, მაგრამ იმან მაინც გვერდზე გადადვა თა-
 ვისი ცოდნა და ადგილობრივის ქართველი
 მუშის მოწაფედ გახდა ამ შემთხვევაში.
 იგი არ მოქცეულა, როგორც ზოგიერთ
 უცხოელებს სჩვეიათ, რომელნიც ერთი

თვალის გადავლებით დასაცვნიან, რომ ეს
 ხალხი ველურია და ველურად აქვს შე-
 მთუშვებული მიწა-წყალიო. არა, ბ-ნ კნი-
 ნგენმა სულ სხვანაირი თვალთ შეხედა
 ამ საქმეს. „ადგილის კურდღელს, ადგი-
 ლის მწვეარი უნდაო“. მართალია, მე
 მეცნიერულად ვიცი ვენახების მოვლა, მაგ-
 რამ რაც გურია-სამეგრელო-იმერეთში შე-
 ვნიშნე, ეს ჩემთვის ახალი ამბავია, და ქა-
 ლიან ბევრი რამეც შევიძინე ისეთი, რაც
 მეცნიერებამ არ იცის და, უბრალო გუ-
 რულს, ან მეგრელს და იმერელს მტუშას
 კი სცოდნიაო. იმან ყურადღებითა შეისწავ-
 ლა მალლარი ვენახის მოვლა და შეიგნო,
 რომ ნამდვილად ამ მხარეში ძალიან ძვე-
 ლი დროიდან ჰქონია ერს ვენახის მოვლა
 შესწავლულიო და ის, რაზედაც ჩვენ თავს
 ვიხეთქვით ევროპაში, რომელიმე ვენახის
 გამანადგურებელს სენს რომ გეუწამლოთა რა-
 მეთა, აქ თვით ერს სცოდნია, — რომ სხვა-და-

სხვა სენი ეგრე რიგათ ვენახს არ მიეკარო-
სო. პირველი საშუალება ვაზის ვალო-
ნიერებისა ყოფილა მისი თავისუფალი ზრდა
ხეებზე მაღლარად, ანუ დობილოდ. ხო-
ლოა დაბლარი დაჩიავებულთ, ღონე გა-
მილეთული, ნაზი მოვლით დაუძღვრებულ-
თი ვაზი ყოფილა და როგორც ნაზად
სათუთაობაში აღზრდილს ბავშს სჩვევია
აგებულებების სისუსტე, ყოველი ავთამყო-
ფობაც მას ადვილად ედება და ადვილა-
თაც ჰკლავს, ისე თურმე დაბლარი ვაზი
ყოფილა. დაბლარ ვაზს ფესვებიც პატარა
აქვს, ნორჩი და სუსტი; ყოველი ჭია-ჭუთა
ადვილად ხრავს და ინელებს, მაშინ რო-
დესაც მაღლარი ვაზის ტანი განსაკუთრებით
სამეგრელოში და გურია-აფხაზეთში ხე-
სავით მსხვილია, მისი ფესვები ღრმად ჩა-
ჭიდებია მიწას და უფრო მაგარიც არის;
ვაზის ჭიაც (ფილოქსერა) ეგრე ადვილად
ვერ დარევს ხელს. მაშასადამე კლინჯენის
აზრით პირველი ღონისძიება ფილოქსე-
რის მოგერებისა ის იქნებაო, რომ და-
ბლარის მაგიერათ ყოველგან მაღლარი გა-
აშენოს ხალხმაო, საცა კი ეს მოსახერხებე-
ლია და რაც შეიძლება მაღლარის ნიადა-
გი კარგათ მოხნას, შეაპატივოს, რომ ვა-
ზის ტანი მალე და მსხვილად გაიზარდოს,
ფესვები გაუმარდესო. ამას გარდა მა-
ღლარი იმითიც კარგია, რომ ვაზები ერთ-
მანეთზე დაზარებულნი არიან და ერთს ვაზს
რომ კიდევ გაუჩნდეს ფილოქსერა, მეორე
ვაზამდის უფრო ძნელად მიატანს. თურ-
მე ჩვენი დაბლარი ვაზი ისე და-
მანჩეხებული ყოფილა მოვლით და დაუ-
ძღვრებულთ, რომ წელში გამტყდარს და
კუწიანს არსებას ემგზავება. ამბობენ, მა-
ღლარს უფრო ედება ნაცარიო; მაგრამ
აღმოჩენილა, რომ მაღლარსაც ისე ადვი-
ლად უხერხდება წამლობა ამ შემთხვევა-

ში, როგორც დაბლარს. ყველაზე უფრო
კარგი ღვინო იმ მაღლარისაგან დგება,
რომელიც ხტრმაზეა გასული.

შესანიშნავია უძველესი მწერლობის
მიწმობა კოლხიდის მაღლარზე. სტრაბო-
ნი, პირველი საუკუნის მწერალი, იხსენებს
თურმე ერთ მაღლარის ვენახს, რომლის
ტანს სამმა კაცმა ვერ შემოსტია გაშლი-
ლი მხრებიო. მღვიმის მონასტრის ტაძრის
კარები ხომ დღესაც არის სამაგალითოდ
დარჩენილი, ვაზის ხისაგან გაკეთებული.
საფრანგეთის მოგზაურები იხსენებენ, რომ
ჩვენ ვენახავს სამეგრელოში და აფხაზე-
თში ვაზი, რომლის ტანის განი ნახევარი
არშინი ყოფილა. მეჩვიდმეტე საუკუნის
მოგზაური შარდენი ამტკიცებს, რომ ზო-
გიერთი ვენახის ვაზი მაღლარისა ისეთი
სხვილი იყო, რომ მხრებს ძლივს შემო-
ვატყევიდა. ყოველ ოთხ წელიწადს მა-
ღლარს გასხლავენო. შენეირი სასმელია
სამეგრელოს ღვინოვო, მაგარი და სრულ-
გემოვანიო. ძალიან მარგებელიც არისო.
მაზე უკეთესი ღვინო მთელს აზიაში არ
მოიძებნებაო.

სამეტურნეო და სასოფლო მრეწველო-
ბის დეპარტამენტმა აცნობა კავკასიის სა-
ფილოქსერო კომიტეტს, რომ პრესბურ-
გში (გერმანიაში) ვინლაც პორტუბსკის შე-
უდგენია უებარი წამალი ფილოქსერის გა-
საწყობად.

ფილოქსერის კომიტეტმა მოისმინა რა
ეს ამბავი, გადაწყვიტა შინჯოს ეს წამალი
იმერთში რომელსამე მამულში და ამ
ვანზრახვით დაიბარა პორტუბსკისაგან ნა-
ხევარი მეტროკენტნერი ამ წამლისა სა-
ცდელად.

ღ რ უ ბ ლ ი ა ნ ი ღ ღ ე .

მალაძოდ მინანს წულუღის
ეს ღრუბლიანი გლდეშვი,
გუგუნივით ნისლეში მალულად

მოები და ვლელ ტუგუბი.
მდუშრეთა სდგას ბუნება,
სიწინარ სინუშეს მოუფრავს.

რადგან ელოდინება,
ლურჯი ზეწარი მოუგვამს.
მალდიან ზეცა აზარებს

შუგურბლებელ რისხვას,
საკვირვებელი! ეს რისხვა
მე არ მამინებს, ვით სისხვას!

არა თუ მინანს ეს რისხვა
შემწრწუნებულად სულის,
არამედ, ამას ვენუგა

განმეგრებულად წულუღის.
მისთვის, რომ ზეცა მეხს დასრებს
მეგუნად მოვლენილ სიაგეს,

ვინდ უნდა იყოს, არ ზოგავს,
გაჭრობს, განარეებს.
მერმე კი ნისლი, ღრუბელი,

ტაღიწინდება გორადან...
და თქვენი მონა, მოჩნიალი,
ცმწრით დავსტეგები შორიდან.

რ. სუჯახელი.

„მომამბეე“

თავური ჟურნალი № 1.

ბ ი ბ ლ ი ო გ რ ა ჯ ი უ ლ ი გ ა რ ჩ ე ვ ა : შინაური
და უცხოეთის ქრონიკები

მადუნათვ სიტუკვა-განსუელი ნაწილი ჟურნალის
„მომამბეე“ კ. ნინოშვილის და ავაგი წერეთლის
წულაობით ბრწყინავს, იმდენათ მჭარლი და მე-
ცნიერულს ცოდნას მოკლეშულის მისი შინაური და უცხო-
ეთის მიმოხილვები. იმათ შედეგებლებს აჯობს ის სულ-
მკვლაველი მეთოდი (წესი გვლევას), რომელიც საჯანს
ფუჭში ესება და აღმოაჩენს ნამდვილს ზოგადის მოვ-
ლენისა მიზეზს. მგრამ ამ გვარა ნაყოფიერის ძე-
ვისათვის საჭიროა მოამწიფებელი ჭკვა; დიდი განვითა-
რება საბოლოოთა ისტორია-ეკონომიაში. ვერც ერთის,
ვერც მეორის გვალი ჩვენ ვერ შეგნამნით ვერც შინა-

ურს და ვერც უცხოეთის ქრონიკაში. უმისით კი ჟუ-
რნალი ვერც დინსებით იქებს თავს, ვერც რვიანი მი-
მართულებით, ვერც ღრბს წმროტეხებით. მართლაც რომ
ყოველს ჟურნალს მოლოდად საზოგადო ცხოვრების მო-
ვლენათა ძიებით უნდა ჩქარადეს სული ჩადგუქლი. ის
უნდა იყოს შეითვლებს საზოგადოების მომღვანო. მისი
გონების განმითავებელი, მისი თვალის ამხელი. ასეთი
დინსება ჟურნალს მოლოდად მამინ მიეცემა, როდესაც
მისი ქრონიკების მწერალნი არიან სოციალოგიურ (სა-
ზოგადობრივ) მეცნიერებით დასულოვნებულნი, ბუჯათს
მეცნიერულ ეზას ადგიან გვლევებში და არა მეტადიზიკურს,
განუქნებულს ისეთადგო თვისებურს მოსაწმრებს გვაჩე-
ჩებენ სელში, ისეთი მოსაწმრებს, რომელსაც რვაღურ
მეცნიერებასთან არავფერი სურთოთ არა აქვს. „ცხოვრებას
დაუზარალებელი უნდა მივლითო“ — ამოხოს „მოამბეე“
შინაური მექრონიკე — და ყოველივე მოვლენას თავთვის
დროზე უნდა ავებინშოთ, იმის სასათით და მნიშენ-
ლობა უნდა გამოვარგვითო სოღმეო“. ერთი რომ ჩვენს
ცხოვრების ყოველ დღიურთ მოვლენასნი, რამდენათაც ნე-
ბას ტემდეგს გარემობას, ჩვენს დღიურ ცხოვრებაში სა-
გმათ აღინიშნებიან და მახეც გარე ბუნება ვერას მიუ-
მტებს ჟურნალის დინსებას. რადგა შეეებს ამ მოვლენ-
ათა გამოვარგვებს, იმათ განხილვას, აწონ-დაწონას
და შესწავლას, ეს კი უმეგვლად ჟურნალის საქმეა იმო-
დენათ, რომადენათაც ეს გამოვარგვება დრმათ მიუთითებს
საზოგადო მოვლენის მიზეზსა. მაგრამ გამოვარგვებაც არის
და გამოვარგვებაც ისეთი გამოვარგვებს, რომელიც შეეებს
ზურელად მოვლენათა განხილვას, სან აქეთ უცრობლებს
მას, სან იქით, მაგრამ მისი მამდვილი შემომქმედი ძალა
მინდ ვერ უჩვენება, მირითადს სენზე ჩრდილის მიე-
ნებას ვეძნით და ასეთი რგვება გამოფურცურებულ მექრო-
მეტრეგვლებს მეტს არას შეეძებენ... ნამდვილი მიზეზი
საზოგადო სენისა მინდ დაფარული იქნება შეითვლების
გონების თვალ-წინ, მისი თვალის ამხმელი და არა ამხე-
ლი. თავი და თავი საჯანი, რომელიც ჩვენი საზოგადო
სენის საყოფია, ის არის, რომ ამ ორს-სამის წლის გან-
მავლობაში მეტად იმეტათ თავს-დასხმამ და ცარცვა-
გლევამო. წინანდელი ვაზსკეუბი კერძო დამამანის ში-
რადობას და ქონებას უცხოადენ და არა სოცრვლენო (?);
სამწუსროდ ამათ ახდის ჟურის ვაზსკეუბიც მიემტენ-
ნო, რომლებსაც საზოგადო, საქვეყნო ქონებაზე უჭი-
რავთ თვლითო“. ნეტავ რომელი სტატისტიკიდან გამო-
უტანას ასეთი დასკვნას ბ-ნ მექრონიკის, რომ უწინ ჩვენში
მარტო კერძო დამამანის ქონებას უცხოადენ და ახდა კი
საქვეყნო ქონებაზე უჭირავთ თვლითო? რომ უფრო
ცხადათ დაწრწმუნდეთ მეგლევარის უსაფუძვლო, მეტანარს
მოსაწმრებაზე, საჭიროა შეკეტოთ, თუ რას ეძახის იგი
საზოგადო საქვეყნო ქონებას, რომელსაც ცარცვავერ ახს-
ლი ჟურის ვაზსკეუბი? „ჩვენ ისეთს ვაზსკეობას გვუღის-
სობათო — ამომბს ბ-ნ მექრონიკე, როგორც ფოსტაქე;

თუ რეინის გზის მატარებელზე თავდასხმას... კამო-
დის მექრონიკის ზნით, რომ ფოსტაზე და რეინის
გზის მატარებელზე თავდასხმა მსოფლიო ამ უკანასკნელ
სამის წლის განმავლობაში ყოფილა; და ჯერ კიდევ აზრ-
სის სწავლის მსოფლიო სახლი ერთს აგზავნი. ჯერ
კითხაიერ მსოფლიო აგზავნა ან უფილა. მარტო ბუნ-
ქრონიკის რომ ეს საგანი მართლაც სტატისტიკურად შეე-
სწავლა, მსახიობიყოფი, ამისთან უშუალოდ სიგნალის
წინა მთქონი. იმის რომ მეტრონული საბუთები სულში
სწავლად სტატისტიკური დასაშუალოების, თუნდა რომ
აღეს ამ თვის წლის წინავე გამოცემული „გაგვიანის“ გა-
ვლენებში, დაწინაურდა, რომ ასეთი დასაშუალოების
უწინ თუ მეტრონიკის, სავალი მისინდ ან ყოფილად სალ-
ნადელზე. სილა ასეთი გასიფაგაცი; დასაშუალოებით;
როგორც იმის უსწავლა, არის მსოფლიო საკეთილ ფინ-
ტახის საყოფი. მოდელს ვინც ასეთი სასოჯადობის
პატრონიკურ მოვლინების განხილვის შეესაბამებინა
ლად; იმის უფილაზე უწინ ცალმხრითი გა არ უნდა
ილაშროს, როგორც ზოგიერთი ჯამიერის მსოფლიო
სტატისტიკის სწავლის სხვა-დასხვა კერძო მიხედვის მის-
წავლა დაშროს; ეს და ეს დასაშუალოების ამ კერძო იმი-
ტომ ხილდის; რომ აგზავნი ტომის მოდელის.
როცა ასეთი გველეს შეუღება მეტრონიკის, იმის უფი-
ლაზე შერეულად მსჯელობაში უნდა იქონიოს შემ-
დელი გარემოება: რა შეხედულობის არის სასოჯადო-
ბის და გერბო ქონებაზე კრა, თამილის მოქმედება-
საც განხილვის მკვლევარი, რა მიხედის შირად საკეთილ-
ად და რა საკეთილ საკეთილთა იმ ერთ, რომლის სა-
მოვანსაც გამოვლად მდგრეული და მეტრონიკის; თუ
მკვლევარს გარდა შესწავლული არა აქვს სწავლობის შე-
ხედულობა ერთს ზოგიერთი პორტო-მოქმედებაზე, თა-
ვის დღეში იგი უსწავლა მოქმედებას რომლისაზე სასო-
ჯადობის წიგნის ნახილვის მეტრონიკულს მსჯელს გრ-
დასაქმა; მისი ზნით ყოფილად შემდგარი იქნება იმ ერთს
შესახებ, რომელიც მის ისტორიულად არ აქვს შესწავ-
ლული. მკვლევარისთვის შორის ამ წავალი. მეტრონიკის
გარეთ გველინება, რომ მიუღ გუნთისა და მოვლეთი-
ში სიმინდით სახე სალიეი უდაბურ ტექნიკის ჩვეთ შე-
სახული მეტრონიკის—სიფილადის ათი, თათიეტის კუ-
რისის სიმორსე. ამ სალიეის აზვინ ყურულით არ უფ-
ცია; მარტო ერთი სიმიდის ტარო რა არის; არ იგარბა-
ს, არც იმ სალიეის არ შეესაბამებ; მარტო თუ იმე ალა-
ტისე ვინც შეხედულებას ურთილად გაიარა, ან ფოსტა
გატარეს, ფილდის უმჯობელად გატარებენ და გასაც
მოკვდენ. რისინ არის ეს, ან სხვა აქვს სათავა ასეთი
სწავლობის შეხედულობის პორტო-მოქმედებაზე? ამის
კამო, რომ „მოამის“ მეტრონიკისთვის მიკვირდება. ზეი-
ლოთ თუნდა ისტორიადან მკვლელი; მეთოდოლოგია საუ-
გუნეში მკვლევარი-სანი, მთავარი განთიის, თუნდა
განთიის პტონიკულიყო, იყო, მარტო მკვლევანი და და-

უხეშული სწავლისთვის შევისაცან განთიის მოვლად. ურ-
ნიდან წამოღებულს ამის საზინის დატენ განხილვა და
გატარებენ. „მოამის“ მეტრონიკის ზნით, დიდი უსწავ-
ლობა უნდა ყოფილიყო თვის მთავრის სწავლის გატარ-
ება და საკეთილ ქონების წავლა. მარტო წამოღებულ-
ნიკო განსულ მეტრონიკისა, რომელიც იგი ქონდათ
შეწავლი სამშობლოს ერთგულებისთვის, დიდ მკვლ-
მოქმედებათ ჩივალეს ეს საქმი...
„მოამის“ მეტრონიკე წიგნს ცხოვრებაში აღნი-
შნავს შედეგე სამწავრო ამავე, რომ მეტრონიკის და
თავს-დასამილენი მოქმედება წაწილად თავდასწავლ-
თავსინა რისინ და ეს ამისი ბნდია, რომ თავდა-
სწავლეთა სახელსწილად უსაქმობაშია სტატისტიკა დროს
და „ფილდის მოვლა“, სილა გელს-გაროს მოძებნი და
მოქმედება; თანდათან მდიდრება და იმში ასეთი გრდი
მოქმედება არ არსებობს მიხედვით და აღრისეთ
ქეთისის და ტეილისის სტატისტიკა, ან გაცავ-
ლიერო ბრადლებითი რეჟიმი სასამართლოება და თქვენ
დაწინადადებით, რომ ერთ კეთილ-მოძილზე ათა და
ოცნი ბრადლებული აგზავნაში, ან სხვა პორტო-მოქ-
მედებაში, გულსაგანის. აქ შრომის, ან უსაქმობის
ისეთი გველეს არა აქვს კაცის სისათვის, როგორც
უფრო სხვა ისტორიულად დამკვდრებულს ზოგად
გარემოებას. დაწინაურებით „მოამის“ მეტრონიკის,
რომ დღეს ახილ-მთელის მეტრონიკე თავდასწავ-
ლობის იმ გერბად მეტრონიკე აქვს შრომის
და ზეთის სატირება, როგორც გველეს, აერთიე
ისინი თავდაკავადიერებანი არის ასეთი მიწა-წელის
შემუშავებაში; მარტო მთი ცხოვრებაში ასეთი რამ უწილ
გარემოებას დამკვდრებული, რომელიც მთ სმინად სელს
აღნიშნის თვის საქმიზე და ავლეს უსწავლა მდგომ-
რებაში; იგი ამისის, რა ვინა, რომ ამ სეში შრომი-
დან არ გამოდის-რა, არ ვარ ისეთს უსწავლელს მდგო-
მობაში ჩაქნებული, რომ სკლინდელს დღეს მივიღო
ბიანად შეგებროვა. ვის იტის, სულ რა ხიბრებული მო-
ვლენელი ამავე დასტრებათ თავზე და სელს ამაღ-
ნიშნის ამ სეი ყოფი-ცხოვრებაზე; წავლს გატარს ყო-
ველსავე სეში მიკეთობას და შრომის მოკვდრებას
თუ მეტრონიკე არ იცის, რომ მრავალი წიგნი
მაღალ სასწავლებელში გუშნდასწავლულიც, ყოველ
საქმიში კერძო განთითრებული „გაგვიან“ თუნთ სობით
მიკეთობით წიგნს სახელსწილად; რომელი შორის
შეწავლიეტრადიე ბერისა, ისევერიც, განთითრული
შეწავლელი და დიდი სწავლის მკვლევარი; მარტო საქმი ვერ
უშობინათ და არ იცინა, სულ რა დაქმნობათ. მე ვი-
ცი რამდენიმე დიდი ნიჭის და ცოდნის ჩბრადები.
(უშეგლით არა მეტრონიკე იტის ამის ურნიში), რომ-
ელიც დღე-ღამე მიშობასაც არ დასწავლენ, მა-
გრამ სწავლან ისეთს უფილდრეს მდგომობაში ჩა-
რებაის სიფი, რომ დღეს შერი არა აქვთ, ცოდ-

შეიღო მიმხილეთ უგულებათ და სმირად თავის მოკვლად განუწინასეთო, რომ საჩქე ვერ უმოწინათ. დღეს თუ არა, სულ რომ სეთის მადლის განკურნის გაცემით ერთნაირ ვაგონობასზე რომ მივყავს ხელი, რა განავიერებელი იქნება? მაგრამ რა შუაში იქნება აქ ან განუთლებელია, ან თავდა-სწრაფობის სარისხის, ან ხანსმბრე, ან ხსლად-სწრაფობის სლოგანისა. თუ ამის ვერცხეთ, რომ სხლად გამწვადელი, არც ეს არის მხედველობაში მისაღები. სხვა განათლებულ ქვეყნებში იმდენს მივა-წყე ზეგა-მდის-სხედვად ჭრთვლის ტომი ცხოვრებს, ათი მილიონი სხლი ივეებს თავს და წამს-ტუბის ეძლევა. მამ რა არის მიხეხი, რომ განათლებულს, შრომის მოყვრის ჭრთვლის თავის ქვეყანაში თავის შესაფერო საჩქე ვერ უმოწინათ? უმცველი აქ ხელს სხვა, გარეშე მარე გარემოებას მოჰქვამდის და არა ის, რომელიცხედ გეთითხის შეჭრისივე და გზა და გვალს გუბნებს, რომ ნამდვილს მიხეხის თვლი ან განუწინათ, ნამდვილს ერის ცხოვრების შემოთავსებ განმეოვას ან ვაუკვლავებს.

უმაკველად აქ ქსლავს სლოგანით კვოლენობა, სხადკ თითოეული გვას შრომა, განვითარება, ძალი და ღონე ახლავ, ვერს ვახსენებ. აქ მუწინურს თანდათან უვიწროვებას სხობავლო მოჰქვამდის სმარეხი, თანდათან ეცდენ ან ფე-ქვე შრომის ნიადვა. აქ ამ ბრძოლაში ვერც შრომა, ვერც მერნობა, ვერც არა სხვა ვერს გვიშევა... ამის უნდა სხვა მომსახდება, სხვა ბრძოლა; სხვა ღონისობა.

გადგავთო ახლად უწინათის ჭრთინის გველვასზე რეგორდ ეტეობა, უწინათის ცხოვრების შეკვლავს, თავისი მერნობელი შეხედულობა უწინათის ეთო-ცხოვრებასზე დღითი განსეთის სწყვეტ-სწყვეტ ცნობებდან შეკვლავს და მის შეხედულობას არც ისტორიის ცოდნას ეტეობა და არც სოციალოგიის (სსოციალოგიის მერნობის). პირველი შეკვლავს ახრის უწინათის შეჭრისივე ის არის, რომ იგი ამტკიცებს, ვითამც სამთა გავში ბრძოლის ატკის გულისთვის ეთოფილი-ეოს შეკვრელი. ეს მხოლოდ ამის შეუღდა თქვას, ვისც ამ უკანსენელი რმორ-და-ათის წლის ამბოში ან დავიწეობა, ან სთეუძლიანად მის დღეში ან ცოდნის.

იმავე თუ არა ნალოვან III მადომტეობით სთეფანის ტანტი, მას აქით სულ იმსე იყო ეადმ-ველბო, რომ თავის ბიის ჰლანკიო აქსრულებინ; თუ ვერბანს ამ დავებობად, უმირტკიცობა მისც უნდობა ეკვლო სელში, რომ მის დავებობავთ ვერბანში არა მომსადროო რა. ამის გულისთვის პირველად განიხრას ძლიერის ატკინის დამტეობა იტლიის წამოთმეობით. შეკვლავ რომ ადსრულად, გერმანიას დარეკით ეტეობ, რომ ეს ძლიერი ტომი მუღამ თავის მოყვრის მორის დანაწილებული ეთოფილიყო, ერთმანთთან გავ-

შირი ან ქსინობათ და ეტეობა მარევე დროს, რომ გერმანიის მარცხენა მხარე გერმანიის დასუეურობის. გერმანელები მიხედვან ამის და მოინდობეს ვაგონებას ერთის ძლიერის იმერტორის ხელქვეითი. მაგრამ ამ დროს ატკინის ძლიერ დასუეღებულა იყო მოსახლნი განსუეობებოთ. უწინა მომერნობულად და ძლიერი გამადგე ამ შეისთევაში ბრესიას სახელწყოთ. მოსლად ბრძოლა ამ ორ სახელმწიფოებს შორის, დასარცხად ატკინის ეენიერეში და ბრესიას შეუერთდა მთელი გერმანია. ამ დღიდან ნალოვან III შურით ადიეს: ეს რეგორდ მოადინის ვილქელმს და ნასმარკს ხელეუთხავითა და მას აქით ნალოვანი III მუღამ მიხეხის ეტეობა ობი ატკინს გერმანიისათვის. ამის მსლე ამოვას მიხეხი მი-თი, რომ მისის კლმის ბრძოლა შეუწინასობა მთავანს ბრესიას გაროლს ვილქელმს. ატეობ ბრძოლა და არამც თუ გერმანიას დასარცხეს, არამედ თვით ნალოვანს დაკარგა ტანტი, ტევეობაში დლია სულა და სთერნ-ტეის მოსწეიტეს ელხან-ლო ტარინგიც. ამ დღიდან სთერნტეის მიღა აღარ ქსინდა, რომ გერმანიისათვის სმარეგო გავსახლან და თავის დაგანგეული მხრები ისევე უან დაურწხებინ. სთერნტეის სეთს წადლს მუღამ თანხუარმობად რუსეთი. მამ ვინ ეთოვად შთო-თის ამტკინი 1870 წლიდან? გერმანიას, თუ სთერნტეით, რომელმც მას აქით თავის დრომსზე revanche (მ-ტეობის გავსად) დაწერს, ვინ იყო მუღამ მამოლოთინ? უმაკველად სთერნტეითი. ამ დროდან გერმანიას ორ ს-შიმ მტერმუჯ დარმა გამოჰქვამდებოდა. დასუეობით მის ეტეობებობად სთერნტეითი, აღმოსავლეთით რუსეთი. რა უნდა ექნა მის, რომ თავი ესინს ნაში გარემოებისაზე? უმაკველად ის უნდა შეეკვიძებოდა ატკინის და იტ-ლას, რომ ისინი შუაში არ გაქვლავლებიყვნ. ამ სხ-სით ეს გავშირე შეხადე მოტეობის გულისთვის, მშვი-დობიანობის დასაცვლად, მისთვის, რომ გერმანიას ეტეობ-ობად მუღამ სთერნტეითი. მამსახადამე სმთა სხელმწიფოთა შეეკვიძობის ახრი უფრო მშვიდობიანობა იქვდა და არა ბრძოლა. მაგრამ რვა ისინი შეეკვიძრეს, თუ დღე უფრო ნათელი გამოსახლად დგომრული სურეობა სთერნტეით-ის. იგი მოჰქვამდობად რუსეთს. რა არის ამ შეეკვიძრე-ბის გულის წადლი, თუ არ ელხან-ლო ტარინტის უგან დაბრუნება? მამსახადამე მუჭრის ამტკინი ამ შეისთევა-შიაც ისევე სთერნტეითი და არა გერმანიას. ამ გავშირს მუღამ ვერბანს ცე ვიდეუ უფრო მოადიუს და დარო-ვად შტეპ-ქსილის მომსახუებელი დრეულები. ახლად ამს-ზე არც ერთის გონება-თიხელს და შორს-გამტეობეს ეკვობას მთავალ-უფრის იტეობა არ აქვს. მომსახი შე-ჭრისივე ვი სხვატრევი იტეობას. მაგრამ ამ ამოვრს ახლად არ გეუწინებს სთერნტეის შესახებ. იგი იმე-ობებს მხოლოდ მუღამ დასმობებულს ახრებს. სავიერე-ლია, რომ რვა ერთხელეუ დაურბება ვაცს რამე სსუ-ელი, ის არის და ის. მუჭე აღარა ეტეობებს რა მის გავ-

დათქმის. ერთი გერცა. საფრანგეთს ამ სხის წლის წინადა, დიდ რეკლამიციის დროს, მართლა სულში უკონს წარ-მტუბის აბირდო, განაოლეულის ქვეყნის თაში უდღა და წინ მიუძღოდა. მაშინ მან ჩამოაგლო ტასტოდან ევროპის დესპოტები, მდღევანდელი, განათავისუფლად მიუ-ლი ევროპის ერთი და დამუშავდარ მით ეროვნულ უფლებას. დღეს ეს სულ სხვა.

ეს ოც-და-სუთი წელიწადი მიიღეს, რაც საფრანგეთის ნაშოლენი ჩამოაგლო ტასტოდან და შემოიღო რესპუბლიკური წეს-წყობილება; მაგრამ, აა, თუ ამ რესპუბლიკის რამე გულენა ქვეყანა ევროპის ხალხსებზე. სრულიად: არაფერი, თითქმის ბუხად არ აფრენილიყოს. რატომ? იმიტომ რომ ახლანდელი ბურჟუაზიის რესპუბლიკა არასიყვარს ახლანდელ ახლენი განთავისუფლების. მისი წეს-წყობილება ზოგაერთ შემთხვევაში მონარხულ წეს-წყობილებასგან უფრო სსსტოა. მისმა მაცდრმა მოქმედებამ ამ უკანასკნელს დროს დროს მიუშობს წინააღმდეგ და უფროდ თავი-სუთელ მოასრე გრების განდევნამ ქვეყნიდან უგულს თვლი აუხილ. დღეს საუკეთესო ახლანდელ საფრანგეთის მიწრადნი ინტელისმი და ბელადიმი ახლენ თავს საფრანგეთის რესპუბლიკის დევნელებისგან.

ზირველია საფრანგეთის რესპუბლიკამ ქვეყანაში გა-ვრცელა ერთობა, შიბობა და თავისუფლება; ახლანდელი ეს ჭადატებს: მე ჩემი საუთარი საქმე მაქვს, სხვისი ნა-ღველი ჩირად არ მიიღებო. ზირველი რესპუბლიკა ცდი-ლოდა ზნის და დესპოტების უდლიდან განთავისუ-ფლებინა მთელი ქვეყანა; ახლანდელი რესპუბლიკა ეს ზნის და დესპოტების მეტორულად უწყვეტს სულს, რა აბის, იქნება ელხსა-ლოტარინია, რომელიც ოკუპირ გერმანიის წავჯელაჟე და ახლა უკან წამართვეს, ისევე დაკვირუნეო. ერთი სიტყვით ახლანდელი საფრანგეთის რესპუბლიკა ისე ჭკავს ძელს რესპუბლიკას, როგორც ახლანდელი ჩართველები დავით დამბუნებულს და თარ-ნივე ერისთავს.

ქვეყნის თანგერმობა საფრანგეთს უგვე დჭკარტა მის შემდეგ, რაც იგი განამსტკლად ზირადი სრუველიობით და ადარფერს მეტორულს ციხესას ადარ ერთილება, ოღონდ თავის გულენსადაღის მიაღწიოს გარეშე ერთას გემიობით. როდესაც თვალს გადავკვლით მის საგოლო-ნიო ომებში ანგართ-მოყვარე მოქმედებს, დაგრძენ-დებოთ, რომ მისი დღევანდელი რესპუბლიკური წეს-წყობილება: ადარფერი თანგერმობის დირსი ადარ არის. ჩვენ საგოლო შევნიშნეთ, რომ იგი მტრობის ბოლგა-რიის თავისუფლებას და უმრობას ომამაგების სულ თავის ზირადი სრუველიობის გულისთვის; მან განანდგურს ან-მის სახელმწიფო, რომ მისი მიწა-წყლი სულში ჩავდო; მან წარტეა საბის მეტორის სასაყუდელი და გაცდრტა მისი სახინ; ვიდრე მრავალი სხვა უსამართლოებს ჩა-დინა მან უჩლი ქვეყნის ხალხებთან, რომელნიც ეს მის ბსარ მხვილს ქვე მოსდენ.

ჩვენი შეხედულობით დღეს ბერად უფრო თან-გერმობის დირსი ავსტრია. რომელსაც თავის ფრთაჟე ქვე განმიტვიცა ეროვნული წეს-წყობილება და მრავალი თავისუფალი წეს-დებულება მიახატა მის ქვეშეგდომ ზაწია ერთს: გერცილებს, გალიციელებს, ჩეხებს და ჰუნციტოგების ხალხს; თანგერმობის დირსი ავრთვე მისი მთავრელებას ბოლგარის თავისუფლებს; არა-გლები თანგერმობის დირსი ერმანიის იმპერატორიც რომელსაც სება მისცა: ზოხანისი ზოლქელებს, რომ ზირველ-დაწყობით სწავლა სკოლებში სამშობლო ენაზე მიქობილეთო.

რაც შეეხება საზოგადო აზრის მიმართულებას ევროპაში, აა, ამის შესახებ რს დღეაღებს „მოამებო“ უცხოეთის შექმნილი: „თავ-და-ზარულ ფილოსოფიამ, რომელსაც ქვემდებარება უგულს ნაწილი მეტორებისაო, იდეალური მიმართულებს მიიღოო და დღეს ამ იდე-ალურს ფილოსოფიას წარჩინებულნი მეტორნი—ქვე-ლიდან დაქვედული გრავ ტოლსტოკაჟის უგულანი ერთ-სმად ბას უთქვამანო. —აა, ამ გვარს აზრის მოძრა-ბის გგებთან საუკეთესო სამეცნიერო და საღატორტუ-რო მიწიზობობაში—ააგვის შექმნილი. მამ ჩვენც მიუვლოთ მის მეტორების ბაზზე უკან დასევა. ჩვენ სომ ვიცით, რს დღეაღებს გრავი ტოლსტოკა: „ბო-როტს არ უნდა ეწინააღმდეგოთო. ახლანდელი ევროპის სწავლა-განთილება გიცისთვის უბედურების მიტი არა მოაქს-რათ, მამ სადამე ის სუთობა, უარი თქვათ იმზე და შრომას, ჟაფის თავი მოგარდით, რადგან ტყედა ყოფ-ნის გიცისთვის უფრო სასურეოა. გამძობის, რომ ანაზა-მე მართლია გავი რომ გაცდრტოს, ამ უკანასკნელს ხე-ლი არ უნდა გამძობოს, ერთმა ერმა შორე რომ და-ჩავროს და განანდგუროს, ამან წინააღმდეგობა არ უნდა გაუწიოს... ტოლსტოკის აზრით, ქვემძობების თავი-სუთელ მივისაგან მინც არა გამძობის რათ, რადგან თვლი-ურით და სხვა გერმობები მუდამ ევტრუქეშიონ-რაც უნდა ედღა, ქვემძობების მინც ვერ შიორეობო; ბერის ქვეყნს-ზე გიცის ქვეყნის მიწრდამილეთა და ამის-თვის გავი ეთნების უძღურებს უნდა დემოწინილოს და თავი მოისაროსო: აქდან ცხ-დაა, რომ თუ გრავ ტოლსტოკის აზრს გავგეეით, ისევე საძულ საუკუნეების უმეტრებაში უნდა ჩავადრეთ. უუჭველას, სეთივე მიმარ-თილება არსებობს ევროპის ბურჟუაზიაში, რომელსაც დამბ მუშათა წოდების მიქტამ ძილი დაუფთოსო. ამან შეუგარს დიდგაღლოდებულ ბურჟუაზიას სახარული ხით: როგორც თქვეთ თავდა-სხნეობას შეუარდლებოთ გავ-ლიტოო და მათი ყოფ-რისაგებით მიწველი დაისიყ-თო, ზირველ რველები დროს, ჩვენც ისე გიზამთ, თუ ჩვენი ხოლოდარი, რომელითაც თქვენ გამადდრებულ ხართ, უკან არ დაკვირუნეთ და ჩვენი მდგომარეობა არ გაუკვობდესეთო. აქ ევროპის მიქედულ საზოგადო-ბას იმ ურწმუნო გიცის ამაგა მოუვიდა, რომელსაც

თავს აგზავნი დაეცა და გაცრტვას და მოკვლას ემუქრებოდა. იმასაც მოსლოდ ახლა ამ ს. შიშასს მდგომარეობაში მოტკონების დმერთი და ზირვერის წერას მოკვლადიან. ევროპის ბურჟუაზიასაც ასე მოუვიდა, როცა ჩვენ დროში იდეოლოგის ფილოსოფიის სკოლი მიკვლია, პატრამ ეს ხომ წარმართების გზაზე სიარული არ

არის, არამედ უგან დასიკვას, ანუ გონების რეკტიცია, როგორც მენდიერები იტყვიან. „შო შიში“ს მუქრონიკეს უხდა სმეხილდა ეს და არ განეცხადებინა გრაჟის კოლსტონის ფილოსოფიის მომხრობა, რადგან შოამბეგ“ ამ გზას თუ დაადგა, მლე შეკვლავს თავს ძველ მამანანის უმეტერების სზბუდადში. მაზაკალი.



ყაზბეგი და მისი დედ-მამა

განსვენებული ალექსანდრე ყაზბეგი.

(მოგონება ასოთ-ამწყობისა)

2 ამარჯობა თქვე ი, მუშენო, გამარჯობა. როგორა ხართ, აჰა ჭკეპკეთი რაღა ჭთამესვითი!.. (წყობას უსადა ასე... შემოვიდა სტამბაში ერთსულ სანდრო და მსიარულად შემოკვამ:სა.

ეგელას, იჰ შეოფთ, ალექსანდრეს მოხვლით დი-

მილი მოკვივიდა სახეზე და მსიარულად განკარგეთი წეობას.

— აბა, პლატონ! (ასოთ-ამწყობია) ჩემი „ელგუჟა“ როგორ არის, იწეობა თუ არა?

— როგორ არა, პატრონო! ცოტას თუ შოითმენთ, კორექტურას მოგანთმეკეთ გასასწორებლად, მიუგო ასოთ-ამწყობამ.

— ძალიან კარგი, ჩემო პლატონ, ძალიან კარგი, ცოტაკი არა, ეინდა, ორი საათიც დაგიცადო და გასწორებე კიდეც აქვე.

მამის „აღგუჟა“ შირველად იბეჭდებოდა წიგნად ე. სულამის სტამბაში და განსვენებული სისხრულით ფურსზე აღარ იდგა; იმზე წინ-გი ცალკე წიგნებზედ გემისცა თავისი „ეღოსა“, ცილა, „ასწარა“ და სხვა.

განსვენებული ეველაფერ სვანზე ძალიან დაჯიბრებული კაცია იყო. თვითთავად სმით-ამწყოლან მძვიროდა; მისწუხ სულის დაჯერებად და ჭკობისვლად: „შენ რაღას აწყობ, შატრავა?“

— მეც „აღგუჟას“ ვაწყობ, ბატონო! მიიჯო მხატვრის სმით-ამწყოლან.

— მართლა! გემისის, რასაც აწყობ?

— როგორ არა, ბატონო.

— მეც, მოგონის თუ არა?

— მოამწონს-კი არა; ბატონო, კითხვას რა ვიწყობ აღარ მინდა, რომ მოვშორდე, მიიჯო შატრავა.

— უფადა, უფადა ჩემო შატრავ! დიმიდლით და თავზე სულის მოსმით უთისრა განსვენებულმა შატვრის სმით-ამწყოლან.

— ზღატონ! გარგი სელადაა, აი. ეგ თქვენი სელადაა, ჭკვა-გონებას უხსნის ყმაწვილს, არა?

— ეჭ: ასე გონათ თქვენ ალექსანდრე—ამოცხვრით დაიწყო უფროსისა სმით-ამწყოლან—გარგია, გარგონობით გარგია, მანამ ჩაუგვირდებით სავქეს;—გარგია იხნუოდ მამინ, რომ რეგანი წეს-რეგი გემსადეს სტამბეში შემოდებოდა, თორემ ესეა რ: ათი და თექვსმეტი საათი*) განუწვეტილად ფეხსე ჯგობს სტამბის ჯგობრებულ ჭურში და თვალე-გამოჭმილი დედანში ცხმირას რ სიერის დახერის მიმოქვავს.—თუ მოამუშავს რეგანი ვამბეირი ელგვა და უფასდება შობამ, შამის ის ვაფთხათვის აღარ ინაღვლებს; მაგრამ ეს სმით-ამწყოლანობა ისეთი უმადური და დაუფასებელი შრომაა, რომ მხელად თუ რომელიმე სმით-ამწყოლან კმაყოფილი იყოს თავის ვამბეირისა. ჩვენი შრომა და წვლება რაც დირს, იმის შესამედლად ვერ ვიღებთ ესა.

— ეგ არ არის სასამოხრო ამბავი;—აღლონებით წარმოსთავა განსვენებულმა ალექსანდრემ—თქვენი სელადა ეველად სელადას მხლად უნდა იდგას, რადგან დასსლოკებოდა სწორთ ლიტერატურასთან და გვრდში უდგესართ მწერლობას, რომელიც წარმოდგენს წყაროს სმით-ამწყოლანს და თავისი თვლებისს. მართლია აქ ვერ არის, როგორც ზეგადე სასწრველ ნიდაგზე სტამბის სავქე დაუენებოდა, თორემ სხვა ჭკუნებში-კი გარგად არის სტამბების სავქე მოწყოლანობი.

ჩვენ ვითოვეთ განსვენებულს რომ კამინა: ეგროზის სტამბის მდგომარეობა და ზეისრება კიდეც. — ევლად-

ნი სმინად გადავიჭვივით და აღტაცებით მოგვლოდით ჩვენ ბედ-ილახზე დაზარდას.

— ეგროზიაში—განცემო განსვენებულმა ალექსანდრემ—სასწრველ ნიდაგზე სტამბის სავქე დაუენებოდა. თვით სტამბის არის მოათავსებული გარგი ჭურისათვის სასლის მერე სართელში, სუთვად გადაჭრულათ სუბში; სხადე სმით-სავქე განუთფილებას არის, იქ რეგონად ვეგებოდა არის ჩამწერიკებული, რომ სმით მოწამლული ჭურვი გაიწმინდას, რადგან უნამთად ცუდად მოქმედობს სტამბის ჭურვი მოამუშავით: ორგანიზმზე; საბეჭდავი, სწყოლანი და განტორს ეველად სქენი ცალცალკეა მოათავსებული სუთვად. გარდა ამისა სმით-ამწყოლან სუთვად ჩვენსენი არიან, აქეთ სავთობი კლენობი, აქეთ ზერეთე სა. მისანო კასის დაწესებული, რომელშიც; მონაწილეობას იღებენ უწინადა-განუთობის რედაქტორები და თანამშრომლები, კასისის მმართვე-გამგებობა მით სულშია. სმით-ამწყოლან და ზერეთე ეველად წერითანს შეუძლია სავთობის დროს ფული რამდენიც უნდა, გამოიტანოს კასიდან.—კასის იმდენად მდიდარი აქეთ, რომ წვეწას თუ ვინმე მსხდობული მოუგვდა, ან თვითონ მოგვდა, გამოედის სმით-ამწყოლანობა მანამ სადღესხდა და ჯანა მოსდევს, მიუშობს არსიანად, მოსუდებებს და სწოკადობის დადგინებით ევლევას კასიდან სიკვდილმდის სარჩენი ფული. ზერეთე სკეპენ სხვა-და-სხვა წიგნებს და ჟურნალებს, რომელთაც დადი სარგებლობას მოაქვთ სასლისათვის და სს. აი, ამხიარად არის იქ სტამბის სავქე დაუენებოდა.

მით დასწრულად ალექსანდრემ სტამბის ამბავი და ჩვენ კიდევ გაშტერებული მოამუშავოდა, თითქოს სიხმარში ვეყოთ, ამ დროს წამოგა წინ შატვრის სმით-ამწყოლანობა. სასე-წამოწითებოდა და თვალეში ცრელები-მორეული ამ სიტუაციით:

— აა, ბატონო, აქურთ სტამბეები ნასით, რა დღეშია, სხადეც სარდაფში, სულ-ერთიანად რეულ-დრეული ერთმანეთში, მამინა, სწყოლანი, ნაცავი და ჯანდას; სიერი რვა დაჯერებობს ამისთან სტამბეში მოამუშავს!..

ალექსანდრეს გაკვირდა ყმაწვილთა ამხიარად ადლებულად დაზარდა და სიცილით და თავზე სულის მოსმით აწუგებს:

— გულს ნუ გაიტკენ, ჩემო შატვრავ, რა ვყოფთ, ვერ ასე, მტრე გაუმოკესდება, ყოველთვის სომ ესე არ იქნება.—მეც ეველას მოკვამრას და გვითისრ:

— რამდენი იქნებოდა სულ სმით-ამწყოლანობი ტვილისში?

— ორსსე მეტი ვიქნებოდა ეველად ტომისა-მეთქი, ვითხრო.

— არა, მარტო ჭირთველები?

— ძალიან ცოტა, ესე ორამდე არც-კი ვიქნებოდა-მეთქი.

*) ნ. შ. რად გაზეთებზე (აღლონზე) 16 საათზე მეტს მეშობს სმით-ამწყოლანობა. „ეველი“ სმით-ამწყოლანობი ნ. შ. რად 16 საათზე მეტს მეშობენ.

— რათა სართ უგერ ცოტა?

— იმით, რომ ზიწველად ბუერს იხიდავს სტამბა შეგორებს; რამდენიმე ხნის შემობრუნს შემდეგ ხედავენ, რომ შრომაში არ ამოუვიწყრს იმის სახეობის, რაც დარს იგი და ამისათვის თავს აწვევებს და სხვა უკეთეს სახესხადო საქმეს ჭიკაძეებს სულს.

— აი, უმწველეთო, თქვენ რომ ერთობას ჭქმნდით, კარგით მოაწუროთ თქვენს საქმეს. რაღაცეა ჩართული უთვითსართ, შედგენით ამისხეობას და უოგულ თვე გადასვით რამდენიმე მანათი, ასე ერთ წელს შემდეგ პატარა თანხა გავიხადებთ; მეც მოვიგედი საქმიეობიდან თუ არა წყაღებას შეგდგენით, ან გაიმთავროთ, როგორც უნდა იმოქმედოთ. თქვენ დიდი სპირიტოს სართ ჩვენითვის. თქვენ რომ კარგ ნიდავსე იყოთ დამდგარი, დიდ სარგებლობას მოუტანთ სასოკადობას: მც. როგორც ათე-ათსამან წიგნების ბუჭვას და სს, მეც ვიგედი: ჩაურ გავხეობის თანამშრომელსაც მოკვლამზარეო და ამ ვასის საქმიეობაგართო მინც, რომლის დასახეობაც იმითათვისც უტყველი ხეირია.

ჩვენ უკვლავ დიდად გავიხადებდ ამისთანს კეთილი საქმის მწვეს ალექსანდრესაც და დიდი მადლობა გადაუხადეთ.

განსაკუთრებული ალექსანდრე მართლად რომ შესანიშნავი კეთილი გაცი იყო. იმის თან დაჭყენდა მამის სტამბაში ერთი ასეღვანდა სომეხი, რომელიც განუშორებლად იმისთან იმოკვებოდა და ჩართულ ენის და მართლ-წერის ასწავლიდა; სწავლობდა აგრეთვე ასოთ-აწერობასაც და, აი, განსაკუთრებული წყალობით რამდენიმე წლის იმისთან შეგდინებობას შემდეგ, ეს ასეღვანდა სომეხი, იმდენად გაწრთნა და დასჯელოვანა ჩართულ ენაში, რომ დღეს

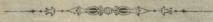
თ.მამად ჩართულ გავხეობის რეაქციამა ზიწველ თანამშრომელად მოაქვს თავის თავი და შეიურ წართლებსაც კი გვიცხობს სოფლმე. აი, რის ჭქვას დაუღდავუ შრომა შეწრისას, წერთაც და საქმიაც.

მანამ „ეღვეურე“ აწიუობად, მუდამ დღე დღიოდა განსვენებული სტამბაში და მუდამ სსვ-და-სსვს საწინე-სზე გავსაუბრებოდა ჩვენდა საკეთილდღეობად. ვთავდა თუ არა დღევანდელ წყობას; უკანასკნელი კორექტურას წაუღე სასულში და ძალის გავსარდა, აბ ჩემო ღუასსაბ, დასქართო ბუჭვას დღეს-სულ და ზეც მინც ბილეთი გამოვიტანათ კომიტეტიდან, რომ მივხეცე ბარე მღაზიებში გასსუილდა.

მეც შევიბრდი უუტყველად მოვასწრებ-მითი და განმოვირუნდი, დანიშნულ დღისათვის უკვლავდითი მოვამზადე; წიგნები სულ დამზადდა და კომიტეტიმაც წარვადგინეთ განზნებრი რიცხვი წიგნების; თ დღეს ბილეთი გეღვრ მომცეს და მეორე დღესათვის გადადეს. მეორე დღეს ალექსანდრეც ადრე მოვიდა სტამბაში, აბ, ღუასსაბ, მოიტანე ბილეთი—არა, ესდღე უნდა წაიღე კიდე-მითი. თ იყო, უნდა წავსულადვი კომიტეტიში, რომ მოვიდა წართლი სცენსურთო კომიტეტიდან რომ ზოკიერთა მიხეობის კამო „ეღვეურე“ ადრ გამობა და აუღებდა სტამბას, რომ მეორე დღეს ჩაუბრებობის სრული რიცხვი დაბუჭილია კომიტეტიშობის. თ ამას, შემდეგ ალექსანდრე მკვდარს დაქმსგვას.

განსაკუთრებული ალექსანდრე ამის დარღვე სოფლში წაიღა და დიდხანამდის არ მამსულდა ტფილისში. ეს ამავი იყო 1884 წ.

ასოთ-აწერობა დ. ხეღაძე.



ზოგიერთი ცნობანი ტრინინის შესახებ.

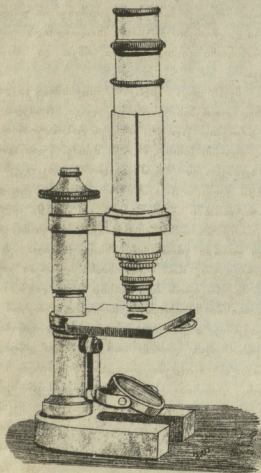
Trichina Spiralis

ტრინინი რაც ჯამინამ მივროსკობა, ანუ გამდრებული შუბს გამოიკრის—კვლობობისას წინ გადასულა გსაოცარი და იმეუ დროს ბუერნიანდ გამოსაყენებელი სახსავი; ეს სახსავი იმითი იყო გსაოცარი, რომ უნდად გამოხნდა მთელი ასალი ქვეუბნის პატარა რესუბთა იქ, სდრე მრავალთ საუკუნობობის განმავლობაში არავინ არს სუდავს: წყალში, ჭარბში, სიხსულში და სხვაგან და სხვ... მხოლოდ გამოსაყენებული იყო ეს სახსავი იმით, რომ ამ პატარა რესუბთა სიცოცხლით და თვისებებით მრავალ-მსრეი თს.რგულა ადამიანმა თავის საკეთილდღეობით. გამდრებულ შუშუბს იარი დანიშნულება აქით. ზიწველი დანიშნულება მითი თს

არის, რომ შორს ა მეოფე რამე სავანა დატვიხსლოვოს, უფრო ასლოდ გვიხევენს; მც. შხე, მოვარე, ვრსეკვადებო არე მარე და სს. საგნები. თ დანიშნულებას ართულეებ სსვ და სსვ ტელესკოპობა, დურბინებო და გამდრებულ შუშუბის მეორე დანიშნულებას თს არის, რომ ახლოდ მდებარე საგნები გადადრებული, გაფართოებული გვიხევენს. თ დანიშნულებას შუშუბს ჭქვობა იკვროსკობა. თ მივროსკობის საშუალებით გამოხნდა თს სოცარი სახსავი, რომელზედც ტყომად გვეჭინდა ჯამარბო.

თ ამავად ჩვენ ვერ გამოუდგებით მივროსკობის აწერას, ანც იმის ვიტყვით, რს სერისს ხმარობენ, რადესც მივროსკობის შემოკობით ავლევენ რამე სავანს—ამებულდა ბასი შორს წავტვიკვას და უთავრესს ჩვენს სავანსაც დაგავშორებს. დღეს ჩვენ შეიძლებს გავცნობოთ ერთ ბაწის რესუბს, სასუელდობ ტრინინას, რომელსაც დიდი გულენს აქვს ცანის განმშობლობასზე და რომე-

ლიც ზემოდ მოხსენებული მიკროსკოპით აღმოაჩინა ადამიანის. ღიდი ხანია მს აქეთ, რაც შედგინა ერთი უცნაური მოვლენა შენიშნა. ხურჭყით (typhus) და რუე-მატიზმით (ჭირბოთი) გადავლავლებულების გავსი რომ განჭრიდენ სოღმე ექიმები მიკროსკოპით გაშინჯვის დროს. ზოგიერთი გადავლავლებულის ხორცში შენიშნა-დენ სოღმე—ჭიას, მატლს რომლის ბუნება და კინაო-ბა გამოურკვეველი იყო. მიკროსკოპი ცხადთ უჩვენებ-და ხორცის კუნთებში ჩამუდარს, ადამიანის თმის სისქე

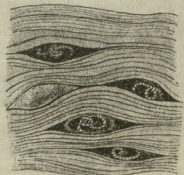


მიკროსკოპი

დაინახეთ თმის სისქეს ჭიას, რამდენჯერმე დავლავ-ნილს. კარგად რომ დავანჭირდეთ ამ ჭიას, შევნიშნავთ, რომ მის ბუდე გუგუტოვას და შიგა ხის დასველი. — ეს განლავთ ტრისინას. ამ ტრისინას უწოდებენ კუნ-თების (мышечная) ტრისინას.

კიკიოსით: სადაც განჩნდა ეს ტრისინა კუნთებში? ამ კითხვზე გადაჭრილი პასუხი გამოჩნდება ვირჭო-მა გასვლ. ამ შევნიშნა დაამტკიცა, რომ ტრისინა კუნ-თებში ნაწლავებთან გადასულაო. მამ, იგიისავე მკით-ხველი, ნაწლავების ტრისინაც ყოფილა? დაიღ; თუმც ამ ორ გვარ ტრისინას სკრთოა ბევრი რამ აქეთ, მაგრამ განსხვავებაც არის მათ შორის.

ქალაქ დრუზდენის საავადმყოფოში 1860 წელს მოიყვანეს ერთი 20 წლის ვასთხოვარი ქალი, რომე-ლიც შობის ბედნიერ დღეებში განმდაროლა ვაჟად. ექი-მებს გადაწვეიტათ, რომ ქალს ხურჭყას შესვედროდა. საბრალო ავადმყოფი დღე და ღამე კვნესაში და საში-ნელ შფოთვაში ატარებდა და 27 იანვარს გადაიწვალა კიდევ. ექიმმა ცნებრმა, შემთხვევით მიკროსკოპის სორცის ნაგუწის მიკროსკოპით შეხვდა დაუწყო და მოულოდნელად კუნთებში მრავალი ტრისინა აღმოაჩინა. მერე ნაწლავების ნაგუწისაც დაუწყო შეხვდა და იქაც აღმოჩნდენ ტრისინები. ამას შემდეგ ექიმები შეუ-



ტრისინა

ჭიას, რომელიც რამდენჯერმე იყო დახვეული. ამ ჭიას დასჭრეს ტრისინა სპირალის (Trichina Spiralis) ე. ი. დაგრუნდილი ტრისინა. (თვით სიტუვა ტრისინა ბერ-ძნულია და ნიშნავს თმას). ტრისინა პირველად გამოა-ჩინეს 1828—1832 წლებში, ინგლისში. მას შემდეგ შევნიშნა შეუდგენ ტრისინის ბუნების გამოკვლევას და დღეს ეს საგანი ისეა გამოკვლეული, რომ კაცობ-რიობამ შედამიწკნით იცის სხვა უკვლას ის, რაც შე-ესება ამ ჭიას! ადამიანის ანუ რომელიმე პირუტყვის სორცის პატარა ნაგუწი ესე სორცლის მარცვლის ტოლად, მიკროსკოპით რომ გავშინჯათ — დაინახავთ რომ ეს ნაჭერი შესდგება წვრთლ სორცის ძაფებისგან (Блава Волокна). თუ ეს სორცის ნაგუწი ტრისინიანი არის, მამინ ძაფების და ძაფების შუა მიკროსკოპის შემწეობით

დგენ იმის გამოკვლევას, თუ რა გარემოებაში ცხოვრობდა ის მიკროსკოპული ქალი, მანამ ვაჟად გა-ხდებოდა. აქ აღმოჩნდა, რომ ქალს წინააღმდეგე-ში ღორის სორცე ექსამ. გაშინჯეს მიკროსკოპით იმ ღორის სორცე და იქაც მრავალი ტრისინა აღმოა-ჩინეს.

ამ მავალითით სამი მოსაზრება დამტკიცდა: პირ-ველი ის—რომ ტრისინა ადამიანის სამაზარი მტერი ყოფილა; მეორე ის—რომ ტრისინა ორნაირი ყოფი-ლა: კუნთებისა და ნაწლავების; მესამეც დამტკიცდა ის—რომ ადამიანს ტრისინა ღორის სორცის შექმით უჩნდება, თუ ეს ღორი ტრისინიანი იყო. ამ რიგად ღორის ტრისინა ჯერ ადამიანის ნაწლავებში შედის და

ჭედანს, როდესაც გამრავლებას იბარტყებს და კუნთების-
კენ გაემგზავრება ხოლმე.

რძელებს ანის სპიში ადამიანთს ტრანსინს
შემდეგადან: სხანს: გამოყოფილია, რომ ას კანში, რომ-
მელთა ტრანსინს შეურათო, იგი, ან ოჯად ათი მანინ
შეუკლებს. აი, ეს მძიელი მტერი ყოფილად გენისთვის
ეს უჩინარი ჭიანჭველია. მიზეზიც ეს არის, რომ მტენიერებებს
დასასოფლებით შეიტყუეს მისი არსება. იგი წარმოადგენს
თმის სისქე წერტილზე უმცირესს თვლით უხილავს
ჭიანჭველს, რომელსაც აქვს შიბი, სტომაქი, მშობიარე ასო-
ბი. ზოგის მოწიპობით, ტრანსინს მთებშიც გვივით, რომ
გვერცხებს სვანს, ნაწილებიდან კუნთებისკენ გამგზავ-
რებად იცის. ამასთანავე იხივ გვივით, თუ ეს ჭიანჭველი
ნდა ადამიანს, მწელად გაღურებებს სიკვდილს. განხდა თუ
არ ღორის ტრანსინს ადამიანს გემში, შატრას ხანს
უგან იწყებს კიდევ თავის სახარელ ზედ-მოქმედებას;
ვადმოფის ისეთს მდგომარეობაში აუყენებს, რომ ზოგს
რეპეტატივში ქარები ჭიანჭველი, ზოგს სურება, ზოგს ცხე-
ლება და სხვა. ახლა ვკითხობთ: დროებს საიდანგან
უჩნდებოდა იგი ჭიანჭველი? ანუ გადჭრილ დასუსტებულ იმ-
ედებს. ზოგი ამბობს, რომ დროებს თავიდან უჩნდებ-
ოთა და ზოგი-კი წინააღმდეგ—მტრებებს, რომ თავ-
ებისგან დროებიდან უჩნდებოდა...

ჩვენთვის მანინ-და-შანინ საინტერესო ის არის,
რომ ადამიანის დამდეგობაში ამ შემთხვევაში ღორის
სორცის და თუ გვიხდა გაღურებულ ამ სახარელ სენს
ღორის სორცის მორიგებით უნდა გეტყვიან. აი,
რასში მდგომარეობს ეს მორიგება: ჩვენ და საუბრი-
რად ტრანსინს უფროსის სიციქსა. მავალითად მდეუდა-
რე წყაღეში რომ ჩავდეთ ტრანსინს, მძიელ მძლე გვე-
ბა იქ და ამათ უჩნდებალი ხდება. იქიდან ამოდებული
მილიონობითაც რომ მიიღრთავთ იფრეხ ნუღარფრისა
გაქეთ—მგედარი ტრანსინს ვედრებენს გავრეთ. ამას-
დამე. იტყვის მითისგული, ავდილი ყოფილად მამა გა-
ღურებს მც ჭიანჭველი, ავიღებ ღორის სორცის, ძალიან
მოკლამება, და რადისი მამი უნდა შეინდოს! დაად,
გადჭრება ავდილად განსვს და ამასთანავე მწელიც.
საქმე ის არის, სორცის დიდი ნაჭრების ძლიან მოსარ-
ება ავდილი არ არის. მოსარებას მხოლოდ მამინ აქვს
მნიშვნელობა, როდესაც სორცის ყოველი ავდილი, ყო-
ველი წერტილი—მიიღებს იმ სიღრეს, ტემპერატურას,
რაც მდეუდარე წყალს აქვს. და, აი, ეს არის საძილო,
ღორის სორცის მძიელ წერტილ ასოებად უნდა
იყოს დაჭრილი, რომ შეეძლოს სთქვათ: ამ სორცის
ყოველი ნაწილი ძლიან მოსარებულია, და თუ მამი
ტრანსინს იყო—ახლა იგი მგედარი. წინააღმდეგ შემ-
თხვევაში კი—თუ ნაჭრები დიდად—სორცის შუა ტუელი
შეიილება ისე არ მოსარბოს, როგორც საჭიროა. და
თუ იქ ტრანსინს იყო დაჭრებული—შეიძლება სიკვდილს
გადჭრეს და კაცი მოსარბოს. ამიტომაც არის, რომ

მძიელ—და მძიელ ყურადღებით უნდა ვიყოთ, როდესაც
ღორის სორცის ვსარებთ.

როგორც მითხველი დაინახავს სორცის მოსარება
ვერ არის მანინ და მანინ სახლო საწყალებს, რომ მით
ტრანსინს თავიდან ავიცილოთ. ამიტომაც დიდ ქალებში
ში განხილვისს მხოლოდ ის ღორის სორცის გაყავი-
ნონ, რომელიც მიერსკობით განხილულია და დამტყვი-
ნებულია, რომ ტრანსინსიან არ არის. ღორის ღორებისგან
(ОРОПКИ) შინუკენ ხოლმე. სხვა და სხვა ქალებში და-
არსებულია სამკროსკობა სადგურები—სადგურული
ყვანა მოკლავს მიტრანსის გასმინებათ დაკლული ღო-
რები და ღორები. შატრანს მხოლოდ სადს უმრჩებენ—
ტრანსინსიან კი სადგურებში რჩება და არცის არ ეძ-
ლევა.

ჩვენს დედა ქალაქ ტფილისშიაც კი დადრეს ამის
წინედ დროებს განსმინება ავადი, რომელიც იყოფი-
ბა დროებით ქალაქის ქიმიურ დახარტორის სადგომ-
ში, ქალაქის სასახლეში. ეს მესამე წელიწადი, რაც აქ
ბ. აღიბეგოვის ვადმირელებობით იგვეგვენ დროებს
1893 წელს, ში თვის განმავლობაში ტფილისის და-
ხარტორიაში გაუმინებთან 11,859 ცალი ღორი.
მიერსკობა ადამიანს, რომ იმ შატრანსი ყოველ 242
ცელ ღორში ერთი ტრანსინსიან ყოფილად. ეს გარემოება
გვიმტყვიებს, რომ ტრანსინსიან ღორები გავრცელებუ-
ლია საქართულოს სხვა-და-სხვა სოფლებშიც, საიდანაც
ტფილისში ჩამოტყვიან გასსივდიდა. ამიტომ როგორც
ქალაქებში, ასე სოფლებშიც მძიელ ვიფრისდად უნდა
ვიყოთ სოფელ ღორის სორცის ჭიანჭველს. ამ მორი-
გებით თუ ავიცდეთ თავიდან იმ საშინელ მტერს, რომ-
ელსაც ტრანსინს ჭიანჭველი. ამ როგად მიკროსკობა თავი-
სი საძმსურე გაუვიდა. ვერ დაკანასა ჩვენს უჩინარი
მტერი, მერე დაწვრილებით შეგავტუობინს მისი ვინაობა
და ყოველთვის შხად არის, გვიანებს სოფელ რომე-
ლი ღორის ტრანსინსიან ვადმოყოფა. ახლა ადამიანსუდა
ჭიანჭველი ან სრულიად მოშორის თავიდან ეს მტერი და
ან ასე დაუძღურებს იგი, რომ მამებელი ადარ იყოს.

ბ. შერული.

ქ. ტფილისი

მ დ ვ ნ ა

(ბეტის ფაუსტილიან)



გელა შეკვნიებით, თქვენ სურათის, ნისლით
მოცულნი,
ახლავარდათა ნორჩის ტულის გამტყვიებნი!

მამ გავიქვი ისე მომხილავს დადას ოცნებას,
და მიცე ტული ქარმხლოვანს საიმოცნებას?

მამ, თქვენ გეძღვეთ! დაბურღლხა შვიი დრულებით, რასაც გეტრფოადი ნაპირწყლებით სავსე თვალებით. ოჯ, შევლებურად, ვით ჭანუკის მივესების გული და სოუცხოვო ნეტარებით მივლავს სული.

თქვენ მომავლეთ სიჭაბუკის დღეინი წარსულნი, გულის სტრფოანი სტურფეთა მინად ავსილნი; თქვენ მომავლეთ მით სინაზე და სინარზარე; რაც მინათება გულში, როგორც წყედადში მივარე; ახლად ცოცხლდება სიყვარული ჩემში ზირველი; ახლად შევლევს მწესარება გულის მველელი; ვსედავ ცხოვრების კვლავ უგუღმით მდინარეობას:— ტანუკს ვარბობა და მტარჯლის ძაღმიომრეობას; ვსედავ მომეთა უწინდელთა გზარებულთა; ცხოვრების ტბლით მოწვეუტლით და განსომარებულთა.

ქე მინა, რომელი გიმღროდი, ადფრთოგ-ნებული, ახლად დიღინი ჩემის გულის თქვენ კედარ გეველებთ!

მიხლად დაწვეულად დღეს ერთობა ის მეგობრული, და ის სიმღერა, სულ ზირველი... არ გავანდობთ. სხვა უცხო ერს ვუშვერ ციურს სავალაბუქას, რომელი ჭებარევი უცხოა და აღმამფოთარნი; ჭო, თქვენ, ვინც ოდეს სმენ თვისი ჩუმი და წინარა მოაპერო ჩანს ჩემს კენჯასრს და დამღონებულს; ნუთუ ცოცხლდარით, უწინდელად კვლავ დასეკუნინი, თუ მაიგინით ერს სანარეს ბნელს სახერესს?!

თითქოს უწინდელს ღტოლევილებს რადაც აცოც-სელებს,

გასავრუნელად უცხო მხარეს—ერუს და მივევას; სავალაბუქას მიმინებულს ვრასლვით ავღიკის და ნახობა სემს სამით აკენესებს გუშნით მევერდეს; დუთიური ცრესლი ფოლადის გულს აბობხს, არბილეს; მხარულს თვლებს მწესარების ცრემლებით ავსებს— ახლად ბინდდება სინამდვილე ჩემს წინ დრულებით და ახლად ვცხოვრებს სავარჯელის ტბილის ოცნებით. მისე.

ჩვენი ქვეყნის რაინდი

IV



ნლა გაიმზობთ, მკითხველო, თუ როგორ ვა-ტარეს ღამე დესპინემ და სპირიდონმა დუ-ტანში, სადაც დარჩენ ისინი მატარებლის დაფეინების გამო.

როცა სპირიდონმა თავისი ამბის მოთხრობა და-ასრულა, შუაღამე იყო.

— დევწვით ახლა, თორემ ხეალ დიღას და-ლილილგმა რომ დროზე ვერ გაეიღვიოთ და მატარებელს ვერ მივასწროთ, ცუდად იქნება ჩვენი საქმე, —ამინ ხეალ საღამომდე კიდევ უნდა დავრჩეთ აქ—უთხრა სპირიდონმა თავის მეუღლეს.

რადგანაც დუქნის ლოგინი მეტად ქუჭყიანი იყო, დესპინემ ამოიღო ჩემოდნიდან ზეწარი, საზაფხული საბანი, დაავო ოღრო-ჩოღრო ტახტზედ და ცოლ-ქმარი დაწვენ დასაძინებლად. საქმოდ ციოდა. დესპინეს და სპირიდონს ლოგინში კიდევ კარგ ხანს ეღვიძათ. ამის მიზეზი ერთი სიცივე იყო და მეორეც ისა, რომ დესპინე გეტაცებოა საფიას. (გმირი ქალი იმ ამბისა, რომელიც ქმარმა ვაცნო) „ქალი ვარო

იმას ეთქმოდა!.. ქალი იმისთანა უნდა“!.. იმეორებდა ის თავის გულში. სპირიდონს კი ესწრაფებოდა საყვარელი დედის ნახვა და ჯადერი მოსდიოდა—მატარებელმა რალა მიინცა და მიინც დღეს მოიტება ფეხიო. არ ვაუღლია დიდხანს, ამას შემდეგ, რომ ცოლქმარს ღრმად ჩასძინებოდათ.

ტარიელ და მისი ამხანაგები კიდევ კარგა ხანს ქეიფობდენ. უკანასკნელ ერთმა მათგანმა დახედა საათს და თქვა:

— ამა, ყმაწვილებო, თუ რამეს აპირებთ, დროც არის. მაგრამ ფთხილად, ფთხილად!

ამ სიტყვებზე წამოდგა სამი ყმაწვილი და გამოვიდა გარედ. ტარიელმა მოინდომა წაყოლა, მაგრამ ყმაწვილები მოუბრუნდენ და უთხრეს:

— თუ შენ წამოიდი, საცმიბოროდ ვახდებ ჩვენი საქმე. შენ შენებურად მკლავის ოღნით მოინდომებ საქმის გატანას. აქ კი ამოდენა ხალხია ამელამ, დავეხევიან და დავექტრენ!

დიდხანს იწყოდა ტარიელ წასასვლელად. მაგრამ ბოლოს, როგორც იყო, ამხანაგების რჩევამ დააბრუნა უკან. დანარჩენი სამი კაცი კი აზრდილივით გაცურდა ღამის წყდელადში და კატასავით ჩუენი ნახაჯით მიიპარა იმ დუქნის წინ, რამელშიაც ეძინათ სპირიდონს და მის მეუღლეს. ცოტა ხანს სამივე სულგაქმდით იდგენ აქ და რაღაცას უყურებ-

*) იხილეთ კვალის მე-7 წერილი.

დენ; შემდეგ ერთმა მათგანმა ამოიღო გრძელი, წვეტიანი დანა და დაუწყა კარს ღება. ამასთან ცდილობდა, რაც შეიძლება უხმაურად მოეხდინა ეს საქმე. ორი მისი ამხანაგი კი ამ დროს კიბესთან იდგნენ და ქურადლებით უტყუროდენ მესამეს, რომელიც ლანდით ჩანდა კარებთან. ქრუჭუჭანებიანმა კარებმა დიდი წინააღმდეგობა ვერ გაუწია, მისი შიგნითა გადარაზი ავიღოდა გადაადლო დანის წვერმა. ამას შემდეგ პატრონმა დანა შეინახა და ისე მოხერხებულად გააღო კარი, რომ ერთი ჭრიალიც კი არ გასმოლა, თუმცაღა კი სხვა დროს, როცა გააღებდნენ, მუდამ ჭრიალებდა. კარის გაღების შემდეგ კაცი ჩამოვიდა ბალკონიდან, მივიდა ოთახის გვერდში, მიაღო კედელს ყური და დაუწყა ყურება. სახლში ბაიბურთი არ ისმოდა. უკანასკნელ ამხანაგებმა მოიკაწრა თეი და გამართეს ფუჩუნით თათბირი.

—სამივე შევიდეთ შიგ. მე ქმარს ყელზე ხანჯალს დაეაბჯენ და ხმას გავაქმელებ, თქვენ კი ქალი გაიტაცეთ, თქვა ერთმა.

—შენც ახლა ერთი ტარიელ გამიჩდი,—შენიშნა მეორემ და შემდეგ განაგრძო: კაცო, ძალით კი არა, ქურდულად უნდა მოვახერხოთ ეს საქმე სამივე რომ იმ უჯრის ოღენა ოთახში შევიდეთ. ერთმანეთს ხელს შეუშლით, მეტს ეერას გავაკეთებ. ისევე ჯობია, თქვენ გარედ, კარებთან, გაჩერდეთ, მე შეველ შოგ და კარებთან ისე მოვიგობნინებთ, რომ კრიტიკის დაძვრა ვერ მოახერხოს, მერე თქვენც მომეშველეთ. მართლა, კი არ დაგავიწყდეთ, პირში პლატოკი უნდა ჩაუღოთ, თორემ როცა გონს მოვა, კიეღს გააბაზოს და ქვეყანას დაგვახვევს. მერე, როცა სამშვიდობოს ვაგალო... ასე უნდა საქმე. არ გავიგონათ ჩვენგანს არღანა: კაცო ისე უნდა დიპტირო, რომ ბუყალი არ გავკარასო! აგრე, აგრე, ერთი აუსრულოთ წადილი იმ ჩენს გიქს, ხომ გახსოვთა ჩენნი გულისთვის რამდენჯელ მიუტია თავე ცმცხლში! ორივე ამხანაგმა მოუწონეს მესამეს ეს რჩევა. ისინი ჩუმად ავიდნენ ბალკონზე, ორი მათგანი კარებთან გაჩერდა, მესამე კი, თითქო ბაზმა აკრავს მთელ სხეულზეყო, უხმაურად შევიდა ოთახში.

იმ დროს, როცა შემოახსენებული ამხანაგები კარებს ადგნენ და თათბირში იყვნენ, დესპინე ღრმა ძილში იყო და ხედავდა შემდეგ სიზმარს: ეითომც ის წევს საშირელი ბნელი საროს პირზე; საროდან ნელ-ნელა ამოყო თავე ეეებერთელა დათვმა და უნდა ჩაითრიოს დესპინე. დესპინეს უნდა გაიქცეს, მაგრამ ფეხები ვერ განაძრია, უნდა დაიყვიროს, მაგრამ კრინტიც ვერ დასწია. დათვმა კი ეითომც, ეს ეს არის, მიაწვდინა კიდეც საშინლად დაღრმუნლი პირი. დესპინეს შიშით სული ეხსოვება. ამ დროს შევიდა ოთახში კაცი, ჯერ კიდე დააყურა, —სი-

ნათ თუ არაო, როცა დარწმუნდა, რომ ცოლსაც და ქმარსაც ღრმად სძინავსო, ნელ-ნელა დააცხა მწოლარეთ ხელი, რომ გავეცა—ქალი რომელ მხარეს წევსო, მიაგნო დესპინეს, მოსდო ცალი ხელი მხრებზე, ცალი—წელზე და დაუპირა ლოგინიდან აყენა ისე, თითქოს ბავში აჰყავსო. მაგრამ ამ დროს დესპინემ ისეთი იკიულა, რომ აქვთ სპირიდონ და მეორე ოთახში, მედუქნე და მისი ბიჭები შემინებულნი წამოციენდნენ ზეზე. „რა დავგმერთა!“ მისცა ხმა სპირიდონმა და გაქენა იტიოქენ, რომელი მხარესაც დესპინე იწვა. მაგრამ ამ დროს იმან ლანდით დანახა კაცი, რომელსაც მიჰყავდა დესპინე და გაშმაგებული ეცა მას. სპირიდონს ამ კაცის ხანჯალი მოხვდა ხელში; მან მოავლიჯა ეს ხანჯალი ქმარიდან, დაანარცხა იატაკზე, ისე რომ ფიქრადაც არ მოსულია ესარგებლა ამ იარაღით, წვდა ისევე უცხო კაცს, რომელმაც ამ დროს გავდო ქუდი ხელიდან და თავის მხრივ წააღო სპირიდონს ყელში ხელი, მაგრამ უფრო იმ აზრით, რომ თავე ვეთავისუფლებია მისგან და გაქეუულიყო. ამ დროს სპირიდონის მოჩხუბარს მოეშველენ ორი ამხანაგი, რომლებიც გარედ უტყიდნენ. ცუდად იქნებოდა სპირიდონის საქმე, რომ შემდეგ ორ გარემოებას არ დაეხსნა ის სიკვდილიდან: ერთი, რომ ოთახში საშინლად ბნელადა, ამხანაგები ერთმანეთს ეეღრა არჩევიდნენ და ამიტომ ამოღებული ხანჯლები ვერ მოეყენათ მოქმედებაში იმის სიშით—ეათ თუ შევეცდეს და ერთმანეთი დაესტრათო; მეორე,—არ ვასულა ერთი წამი, რომ მედუქნე და მისი ბიჭები შემოვარდნენ შუაკარიდან სპირიდონთან ანთებული საწითელით მოპკრეს თუ არა სინათლეს თვალი, უცხო კაცები დაუსხლტენ სპირიდონს ხელიდან, გავარდნენ გარედ და გაქრენ ანრდელითი. როცა სწითელმა გაანათა ოთახში, დანახეს რომ იატაკზე გდია გულწასული დესპინე. სპირიდონ ელვასებარ მივარდა და დაუწყა წყლის პუჭრება, მედუქნემაც მოეშველა და, როგორც იყო, გაახელინეს დესპინეს თვალი. სპირიდონმა აგრეთვე ოპოვა იატაკზე ის ხანჯალიც, რომელიც მან იმ ვილაც კაცს შეავლიჯა ქმარიდან. მედუქნემ იცნო, ეისიც იყო ეს ხანჯალი, მაგრამ სპირიდონს კი არ გაუშბილა, რადგანაც ხანჯლის პატრონის ეშინოდა—დამიხილებს სადმე და ამკუწავსო.

—ეს ჩემთვის საჭირო არ არის. უთხრა სპირიდონმა მედუქნეს და გადასცა ხანჯალი.

მედუქნემ მადლი გადაუხადა და ჩამოართო ხანჯალი იმ განზრახვით, რომ, როცა სპირიდონ წავიდა, ვადეცა პატრონისთვის.

როცა დესპინე საკმაოდ მოვიდა გონს, მედუქნემ შემოუტანა სპირიდონს რკინის ურდულენი და უთხრა:

— მართლა, მაშინ დამეფიწედა, აი ამით გაამაგრეთ კარები.

სპირიდონმა გაამაგრა კარები, დაწეა, მაგრამ ძილი კი არ ეკარებოდა. დესპინესაც ეღვიძა, მაგრამ მძლუმარებდა. პატარა ლამაზ სუსტად ანათებდა ამ ოთახს.

ტარიელ მეტად აღელდა, როცა მისი ამხანაგები ხელ-ცალიერნი დაბრუნდნ და მასთან ერთი მათგანი უხანჯლოთ.

— ერთმა ბალონჯომ სამ ეატკაცს ხანჯალი წაგართეთა და პირში ჩალა გამოვლებული გამოგავდოთ! სადღა უნდა გაახილოთ ამას შემდეგ თვალი! არცხვენდა ის ამხანაგებს.

დავატიყოთ იმ ქალის ქმარი და მეღუქნე, გამოვართოთ კარგა—იმათ რა ბეერი უნდათ! სამსამი ქიქა ლენო თავდალმა დასცემს!—შემდეგ ხანჯალიც ხელთ გვექნება და ის ტარიელის ნესტან-დარეჯანიც ჩენი იქნება დილაამდე. რატომ აკომამდე არ მოგვაგონდა ეს!—თქვა მეორე ამხანაგმა.

ყველას მოეწონა ეს აზრი.

— კაცო, ის ახლა შემინებულა, ასე ადვილად დაგვენდობა? შენიშნა ვილაცამ.

— დამენდობა რომელია! მის ოთახში შევიტან ლენოს, ბიჭია და ნუ დღევეს! თქვა ტარიელმა.

ტარიელ და მისმა ამფსონებმა თავიანთი „არლანით“ გასწიეს იმ ღუქნისკენ, სადაც სპირიდონ და



ამ დავინასავე, ჩემო მეგობარო, უნებურათ მომავანდევა სოდეკე ერთი ფრად გამოჩენილი მეცნიერი...

— ნეტა ვინ უნდა იყოს ეგ მეცნიერი?!

— დარეინა, რომელღაც პტკიცებს, ვითომც ზადმიანი მაიმუნისაგან იყოს წარმოადგარი.

ბ. თ.

— ეატო, ის ხანჯალი, როგორმე, ანელამ ამოვიგოთ, თორემ საციმბიროთ გავეხდის საქმეს. ამისთანა მათხოვარა-კაცი, ხომ იციოთ, საჩივარზეა უბადაქრილი. ხვალ იმ ხანჯალს პოლიციაში წარადგენს და მაშინ... თქვა ერთმა ამხანაგმა.

ფიქრი ნუ გავეთ, ხანჯალსაც ამოვიგებთ და ჩვენ სურვილსაც შევისრულებთ, ოღონდ მე მომეყვით. წავიღეთ იმ ღუქანში, მოვატანინოთ ლენო,

მისი მეუღლე იყვენ ჩამომხტა რი.როცა ღუქანს დაუხლოვდნ, ტარიელს აღარ მოუთმინა გულმა, მიეწარდა იმ ოთახის კარს, სადაც სპირიდონს და მის მეუღლეს ეძინათ და დაუწყო რახუნნი. ამხანაგები ეცნ ტარიელს,—გვადროვე, ჯერ თითონ ღუქანში შევიდეთ და შემდეგ მივიპატიყოთ, ან თითონ ჩვენ მივეპატიყოთ, მაგრამ ტარიელს ისე ჰქონდა ღვიწინისაგან სისხლი აღვლებული, რომ ეგენი აღარ ეაურებოდა.

ვინ ხარ? დაუძახა სპირიტონმა.
სტუმრები გეწვიათ და კარები გააღეთ, შემოე-
სმა პასუხად.

— ვინ სტუმრები?
— ტარიელ მკლავაძე და მისი ამხანაგები.

— უკაცრად. მაგრამ ერთი, რომ ვერ გი-
ცნობთ და მეორეც დროც არა მაქვს ახლა სტუმ-
რების მიღებისთვის. ტკბილად უპასუხა სპირიტონმა.

— შეურაცხყოფას ნუ გვაყენებთ. გწვევით, თუ
უნდა მივიღოთ. შემოესმა სპირიტონს და შემდეგ კი-
დედგე რამდენიმე კაცის ხმა არეულ-დარეულად განა-
გრძობ:

— რას ქვიან დრო არა მაქვსო!.. ეს შეურაცხ-
ყოფა ჩვენთვის!.. უნდა მივიღოთ!.. ქართველი კა-
ნის ჩვეულება ასეა—გეწვევა, უნდა მიიღო, არ მი-
ღება ვალახება.

— შუალამისას, ლოგანში მწოლარემ, რომ
უცნობი სტუმარი ვერ მივიღოთ, ეს სრულიად
შეურაცხყოფა არ უნდა იყოს არაფისთვის, უპასუხა
სპირიტონმა.

— გააღე კარები, თორემ ძალად შემოვამტე-
რეთ, შემოესმა მუქარის ხმა.

— მოდი ჩაეიციე ტანზე და გვაღებ კარებს.
რას დაგვიწამებენ ვითომ? დაეკითხა სპირიტონ დეს-
პინეს.

— არა, არა! არ გაულო კარი!—ეცა ხელში
დესპინე ქარს. — არ გაულო, თორემ დავიღუბებით!
ესენი კი საქმისთვის არ არიან აქ მოსული! არ გა-
ულო! ეუბნებოდა დესპინე და თან ფერდაკარგული
სამხილად კანკალებდა.

სპირიტონმა შეამჩნია დესპინეს გაფითრებულ სა-
ხეზედ და კანკალებდა—ძლიერ შემინებიაო და თი-
თონაც დაეჭირა: „პართლა და რაღაც ავი მიხანი
უნდა ჰქონდეთ, თორემ რისთვის უნდა მოსული-
ყვენ უცხო კაცთან სტუმრად“.

— როგორც მოგახსენე, ამდღამ არ შემიძლია
თქვენი მიღება, რადგანაც ვერ ვიცნობთ ერთმანეთს.
თუ მაინცა და მაინც სურვილი გაქვთ ჩვენთან სტუ-
მრობის და ჩვენი გაცნობის, ხვალ მობძანდით, ღი-
ლის კმაყოფილებით მივიღებთ და, რაც ღონე გე-
ქნება, პატივსაც გცემთ. უთხრა სპირიტონმა დაუპა-
ტიყებელ სტუმრებს.

— გავიღე კარები, თორემ ძალად შემოვამ-
ტერეთ! დამუქრენ გარედან.

— მერე სინილისიერი იქნება ეს? ასეთ საქცი-
ელს სინილისზე ხელ-აღებულ კაცის გარდა, არავინ
იკარებს.

— როგორ, მაშ მე უსინილისო ვარ! მე მე-
ძახით უსინილისო! მოგიტყვის ტარიელ თუ თავი
არ გაცნობა? აქ ტარიელმა ისე მაგრაღ ჰქრა კარებს
წიხლი, რომ მთელი ოთახი შეინძრა.

კარებზე წიხლის ცემა თანდათან განმეორდა.
სპირიტონმა დაინახა, რომ აქ ხუმრობა აღარ არისო,
სასწრაფოდ ჩაიკეა ტანზე, დაიკავა ხელში თავისი
პატარა რევოლვერა და მოეცადა—აი, ავერ, აი,
ავერ შემოანგრევერ კარებს და, ვინ იცის, ეს გამ-
ხეცებული ხალხი რას არ ჩაიდენსო. თუმცა-
ღერ კარებისთვის ვერა დაეკლოთ რა, რადგანაც სა-
კმაოდ მაგარი იყო და თან რკინის ურდულით გა-
მარგებული. მაგრამ იქვი არ იყო, რომ ლომივით
ღონიერი ტარიელ ადრე დაამტერებდა მას. დესპი-
ნემაც ჩაიკეა ტანზე და იჯდა ლოკინზე. მაგრამ ამ
გარემოებას ისე შეეწინებია, რომ ცოტაღ უკლდა
გულის წასვლას. სპირიტონმა სცადა კიდევ ტარიელ-
თან ლაპარაკი, იქნება შევეგონო რამეო. მაგრამ
მისი ლაპარაკი აღარავის ესმოდა. ის იყო, სწორედ,
კარებზე საკმაოდ მოიჩუკა და რამდენიმე წიხლს
შემდეგ, უშეშელოდ, ჩამოეცოდა ძირს, რომ ხმაუ-
რობაზე შეგროვდა ხალხი—მედუქნეები და სხვები,
ეცენ ხელში ტარიელს, როგორც მოსაშველემ, და
დაუწყეს ჩრევა—არ გეკადრება, ნუ ჩაიდენ ასეთ სა-
ქმესო. „რა, უსინილისო, დამიძახა! მე იმას უნ-
და ვაჩვენო, ვინცა ვარ! გამიშვით, გამიშვით!“ ყვი-
როდა ხაფის ხმით მკლავაძე, რომელიც რამდენიმე
ჯერ დაუსხლტა ხელთან და ისე მძლავრად დაე-
ძგერა კარებს, რომ ერთი-ორი კიდევ და დაღუწე-
და კიდევ. მაგრამ ხალხი ხელახლავე იჭერდა ტარი-
ელს და ეხეწებოდა დაწმინდილი. მეტადრე ერთი
მკლავ-ღონიერი ჩუშა-ბიჭი მამაკად ეჭიდებოდა და
არ უშვებდა ტარიელს კარებთან. ამასობაში ტარი-
ელის ამხანაგთაგანაც ზოგიერთი მოვიდა გონს და
ამშვიდებდნენ ამხანაგს:—რას შერებო, რას! სულ
ყველას სისხლის სამართალში მიგეტყვერო. კარგა
დღე და ხანი გავიდა ამ ცოდვილობაში. უკანასკნელ,
როგორც იყო, ტარიელ წაუყვანეს დუქანში. ღიდ-
ხანს ისმ-და მისა ყვირილი, „გამიშვით, ერთი დე-
ღერო იქაურაბა“ო. ავიწებდა სპირიტონის დედას და
ცალს ისეთი უშვერი სიტყვებით, რომ მაყურებელ-
ნი ყურებში თითებს იცობდნენ. უკანასკნელ, რო-
გორც იყო, მიღუძდა ტარიელის ხმა.

— დესპინე და სპირიტონმა ამ შეხმარევის შემდეგ
მთელი ღამე უძილოდ გაატარეს. დესპინე ისევ ისე
გაფითრებული იყო და ცახცახებდა. სპირიტონმა სცა-
და მისი გამხეწევა, მაგრამ ამაღ.

V

გათენდა. მოლარეობის დღი იყო და უსი-
მოვნო ცივი ქარი ქროდა. დესპინე ცოტათი მო-

აკოცხლა დღის სინათლის დანახვამ.

— დმერთო, ერთი ღროიანად მოვიდეს ის ოხერი მატარებელი და გაემორადეთ აქაურობას! თქვა დესპინემ.

— ცოტა მოვითმინათ და მოვა კიდევ. რამ შეგაშინა ასე? არ გინახავს მთერალი ხალხი? სიმთერალით მოუყვიათ, სხვა-კი არაფერი იყო, უთხრა სპირიდონმა.

სიმთერალით მოუყვიათ, თუ სიფხიზლით, ჩვენ ორის სიცოცხლე წუხელ ბეწვზე ეკიდა და სხვაი შენ იცი, უხასუხა დესპინემ.

— ამისთანა მშობარა გული თუ გაქვს, როგორ გინდა უსამართლობას შეებძლო? აი, როგორ გიტაცებს გმირი ქალების მავალითი და აბირებ გამოხედვ ბძალის ველზე. იქ ხომ გულწრფელ მებრძოლს ბევრჯელ უფრო დიდი საშროგებაც შეხედვდა. ტბილად შენიშნა ცოლს სპირიდონმა.

— ის საშროგებმა, შენ რომ ამბობ, სულ სხვაა და ეს სულ სხვა. როცა საზოგადო საქმისთვის თავს სწირავს ადამიანი, იცის რომ მისი ღვაწლი ამაოდ არ ჩაივლის, ასე, თუ ისე კეთილ ნაყოფს გამოიღებს. ასეთ თავგაწირვაში რაღაც ერთგვარი კმაყოფილებაც არის. მეგრე კიდევ წინდაწინე იცი, რომ თავი უკვე შეწირული გაქვს. აქ შიშაც აღარ ეკარება შენს გულს. მაგრამ როცა ადამიანი ხედავს, რომ მისი სიცოცხლე სრულიად უშინშენილოდ, ფათერკად უნდა გაქრეს, მაშინ კი ძლიერ დენანება თავი. წარმოიდგინე, წუხელ რომ იმდენი ხალხი არ შეხედდროდა, ის გამხეტებულ ადამიანები შემოკვივოდენ და გათავდა, დაიღუპებოდით! დაიღუპებოდით, ვიცი, ბევრთად დაიღუპებოდით! დესპინეს ამ უკანასკნელ სიტყვებზე საშინლად გააყრკილა.

— რა ეყოთ, ჩვენი ხალხის ცხოვრება ასეთი შემთხვევებით არის სავსე. მაგრამ თუ ადამიანი მართლა გმირი და გულადია, გაუძლებს, არ დაეცემა სულით.

— ყოველივეს საძღვარი აქვს. იჭვი არ არის, ადამიანის სულიერ ძალასაც და გმირობასაც ექნება თავისი საძღვარი.

— მართლაც, მაგრამ ადამიანი უნდა ცდილობდეს, რაც შეიძლება შორს გასწიოს ვე საძღვარი. — უთხრა სპირიდონმა და შემდეგ დაატანა: — მაგრამ ახლა ფილოსოფოსობას თავი დევანებოთ. ერთი გაცივო მატარებელს კიდევ რამდენი დაავიანდება. შენ კი მანამდე ჩვენი წიგთბი ჩაალაგე ჩემოდანში.

სპირიდონმა მოიხურა შალი და ის იყო აპირებდა გასვლას, რომ ამ დროს შემოვიდა მასთან მისი ნაცნობი მეღვინე და უთხრა:

— ბატონო, ნუ ვაბძანებთ, თქვენი ჭირიმი. ტარიელ ძლიერგაჯავრებულ ყოფილა თქვენზე —

წუხელ მაგინაო. ის ისეთი კაცია, რომ რამე სხვაფერ თუ არ მოგახერხებთ საქმე, არ ივარგებს.

დესპინეს საშინლად გაუფთიორდა სახე ამ სიტყვების გაგონებაზე.

— მაშ რა უნდა ექნა? კარდაკეტილ სახლში ხომ ვერ დავჯდებით? ადრე თუ გვიან ხომ უნდა ვივლი სადგურზე? წარბებ მოქმუხენილი თქვა სპირიდონმა.

— პოლიციას შეატყობინეთ, ურჩია მეღვინემ.

— მეგრე პოლიცია ყოველ ფხვის ნაბიჯზე დარაჯად ხომ ვერ დამიდგება?

— მაშ როგორ ვნებავთ? დაეკითხა მეღვინემ. წერილს მიეწერ მკლავადეს — ცოტა ფიქრს შემდეგ თქვა სპირიდონმა, რა ეყო, ბოდიშს მოვიხდი დანაშაულში, თუმცაღა კი არ ჩამიდენია მის წინაშე არავიოარი დანაშაული. და თუ ამითაც არ დამეხსნება, ვიცოდე მაინც წინდაწინე.

დესპინემ კი არ იცოდა რა ერჩია ამ შემთხვევაში კარისთვის. პოლიცია, რომ ევრავდ მთარელობას გაუწევდა ამ შემთხვევაში, ეს მასაც კარგად ესმოდა.

— სწორედ წერილის მიწერა და ბოდიშის მოხდა სჯობია იმისთანა მხეტთან, დაეთანხმა უკანასკნელ დესპინე ქმარს.

სპირიდონმა დასწერა შემდეგი წერილი:

„თქვენა კეთილშობილებავ, ტარიელ ერეკლეს ძვე (სპირიდონმა მეღვინისაგან გაიგო ტარიელის მამის სახელი)! დიდ ბოდიშს ვიხდი, რომ წუხელ ვერ მიგიღეთ. მიზეზი ის იყო, რომ ჩვენ ერთმანეთთან გაეცნობილი არა ვართ. ამასთან კიდევ თქვენ და თქვენი მეგობრებ, უკაცრაოდ არ ეყო ამის თქმისთვის და ღვირისაგან შექვიფიანებული ბძანდებოდით. ამა, როგორ უნდა მივეღეთ ასეთ პირობებში, ისეთ უფროსი დროს (შუალამისას, ლოკინში მწოლარეს)! ასეთ დანაშაულს (თუ კი ეს დანაშაულია), იმედია, გვაპატიებთ. რაც შეეხება მას, რომ გიბრძანებთ — გელანძლო, სინიდის გეფიცებით არ მახსოვს, რომ სალანძლოვად ერთი სიტყვა რა არის, წამოძვინდნოდეს თქვენს ან თქვენი ამხანაგების პიროვნებაზე. უნდა მოგახსენოთ, რომ ჩვეულგვად არა მაქვს ადამიანის განადგობა-გინება, ვინცოდა, გამიწყობა დმერთი და დამდობის დროს უნებლიეთ წამოძვინდნოდ რამ ავი (კიდევ დავიფიცავ, რომ მე არაფერი მეგულება ისეთი), იმ შემთხვევაში მორჩილად ბოდიშს ვიხდი თქვენს წინაშე და გთხოვთ მამატიოთ დანაშაული. იმედი მაქვს, რომ ამ ბოდიშს შემდეგ, როგორც კარგი ვაჟკაცი, აღარ მოიწადინებთ შურისძიებას. თუ მაინც და მინც არ დაგაკმაყოფილოთ ამ ჩემმა ბოდიშმა, იმ შემთხვევაში გთხოვთ წინდაწინე გეცნობოთ ეს, რომ ჩვენს

მოგეზადოთ დასახვედრათ. სრულად დარწმუნებული ვარ, რომ, როგორც კარგი ევაკაცი, მოულოდნელად არ დაგვესწმებთ თავს. როცა მეტოდინება რა ეფუო, რაც მოსავალია, მოვიდეს. მართალია, მე თქვეთან ევაკაცობაში, ესე იგი მკლავ-ლონიერობაში თავი არ მომაქვს. მაგრამ თანასწორ იარაღით ბრძოლას არ გავექცევი (რომ გავიქცე, სანამდის უნდა ვიმალო?). ს. მკირიშვილი⁶.

— ხედავთ, ევაკაცობას დასდგომია, ღუელში მიწვევს!—სიცილით თქვა ტარიელმა, როცა სპირიტოსის წერილი წაიკითხა. მერე მიუბრუნდა მედუქნეს და უთხრა:

— უთხარი, რომ შენისთანებს მე ღუელში არ მიეყოფილეთქვა.

— მაშ ალარ ინებებთ?

— რას ვინებებ, იმასთან ღუელში გასვლას? წადი, ნუ აჩრჩებებ ერთი, შენ ღუქანს მიხედ. ამაყად უპასუხა ტარიელმა, მოატანა ბიქს წყალი და დაიწყო პირის ზანა.

— მე, ჩემდა თავათ, დიდი მადლობა მომიხსენებია, გადაუხადა მედუქნემ მძიმედ მადლი და დაბრუნდა სპირიტოსთან.

— არ ვიცი, ღმერთმანი, მეც ძალიან გამიკვირდა შენ რომ მიტხარი, გეპუქრებო. კაცისთვის არაფერი დამიშვებია, რისთვის უნდა მეპუქრებოდეს, თქვა სპირიტოსმა, როცა მედუქნემ დაარწმუნა—ტარიელს კუდი აღარა უძიქვს რა გულში თქვენ შესახებო.

— დილას, მართალია, ამბობდა. მაგრამ ახლაკი ასე მოგახსენა—რამ გადაგრაოთ, რამ ავახირათ, რის ჩხუბი, რის ღუელიო. დილას ალბად კიდე ღვინო ულიტინებდა თავში. უკანასკნელად დაარწმუნა კიდე მედუქნემ სპირიტოს ტარიელის სიტყვებში და გაბრუნდა თავის ღუქანში.

— იცი სპირიტოს, როგორღაც მე იმ მგელკაცის მარცხ კიდე მეშინია. უთხრა ღვინოემ ქმარს, როცა უკანასკნელმა დააპირა სადგურზე წასვლა.

— უდაგლო შიში იგივე ავადმყოფობაა. უნდა ეშინოდეთ იმათ, ვისაც რამე დაუშვებიათ. ჩვენ ხომ ასეთი არა მივიძღვის რა? მაშ არც შიში გემართებს. უპასუხა სპირიტოსმა კოლს.

— წუხელისაც არ მივიძღვოდა არა დანაშაული იმ ხალხთან, მაგრამ მაინც კი თავს დაგვესხენ და მიწასთან ვასწორებას გვიპირობდენ.

— შენი მოსაზრების ძალით აღმიანი მუდამ შიშში უნდა იყოს, ვინ ძილს, არ მიველოდებო, მაგრამ იქნება მოხდეს ჩემ თავზე ესა და ეს უბედურებაო. ამ ნაირი უმძებუო შიშით წინდაწინე, უბედურობის შემთხვევამდე, კაცი სასჯელში იქ-

ნება მიცემული, —შიში იგივე ტანჯვა და სასჯელია.

— შიში სხვა და სიფთხილე კიდე სხვა. მე სიფთხილზე ვლაპარაკობ.

— მუდამი სიფთხილე იგივე შიშია, უთხრა სპირიტოსმა და გავიდა გარედ.

მინამ სადგურს მიუწვედა, სპირიტოსს უნდა გევა არა რამდენიმე ღუქანს წინ, რომლებიც დათხუანული კედლებით გამწკრივებული იყო სადგურზე კარგა მოშორებით, ერთ მხარეს, ღუქანებს წინ გავლებული ჰქონდა ვიწრო გზა. სადგურის მხრით გზას მიჰყვებოდა კვალი, რომელიც მუდამ სასეკ იყო ნიხეთი ტალახით და მღვრივე წყლით. სპირიტოსს სიცივისაგან კოტათი მოკუნტულიყო და ისე მიდიოდა. როცა რამდენსამე ღუქანს გასცილდა, მან დაინახა, რომ ტარიელ გამოსულა გარედ და, ზურგით ღუქანს ბოძზე მიყრდნობილი, ნელ-ნელა ივარცხნის წევრს. გაღვლილი ახალუხის და პერანგისაგან ტარიელის ზარბა მკერდი ისე მოჩანდა ამ დროს თითქო მარმარილოს კედელიაო.

— ყმაწვილო, თქვეთან სიტყვა მაქვს, მომითმინეთ მანდ, თუ შეიძლება, დაუძახა ტარიელმა სპირიტოსს, როცა ეს უკანასკნელი დაუპირდაპირდა მას. „ალბად ბოდიში უნდა მოიხადოს“, იფიქრა სპირიტოსმა და მოუცადა ტარიელს, რომელიც ნელ-ნელა მივივარცხნიდა წევრს და უახლოვებოდა მას. — რას გვეპართლებოდით, ყმაწვილო, წუხელ რომ გაველანძიმეთ? ჰკითხა ტარიელმა სპირიტოსს, როცა მიეწაა და ჯებრივით გაუჩერდა წინ.

იმ პასუხს შემდეგ, რომელიც მედუქნემ ტარიელისაგან მიუტანა, სპირიტოსისთვის სრულიად მოულოდნელი იყო ტარიელის სიტყვები.

— ხომ მოგახსენეთ წერილით ამის პასუხი? მაშ ხელახლავ რაღა საჭირო იყო ამის განმეორება? რადგან გსურთ, განვიმეორებ. გეფიცებით არ მახსოვდეს, რომ გამელანძმით. თუ რამ უნებლიეთ წამომცდა (განვიმეორებ, არ მახსოვს კი), ბოდიშს ვინდით თქვენს წინაშე და გთხოვთ გვაპატიოთ, უპასუხა სპირიტოსმა.

— არ გახსოვს? კარგე დაეკრთილ სახლში ძალიან გულადად და მაგრად იძახოდი, თქვენ უსინდისო! ახლა აღარ გახსოვს? დიწჯად ჰკითხა ტარიელმა, რომელსაც სიმთვრალის გამო, თუ როგორღაც ჩარჩენონდა ხსოვნაში, რომ თითქო სპირიტოსს დაეძახოს მისთვის, „შე უსინდისო! და ახლა ფიქრობდა „ეშინია და იმითომ, უარობს სპირიტოსი“.

— არ მახსოვს, მაგრამ ბოდიშს კი მაინც ვინდით. ახლა რაღა მწედავთ.

— რა მწედავს? გესლიანი ღმილით ჰკითხა ტა-

რიელმა, რომელსაც ამ დროს თვალეზი ჩალაც სხვა ნაირად აუთამაშდა,—არ გახსოვს!—განმეორა კიდეც და ისე სწრაფად ჰქრა ფერღში ფეხი სპირილიდან, რომ უკანასკნელს არც ეძღო და უღუნხავს, მხოლოდ იგრძნო, რომ ჩალაც მძღვერი მოხვდა ფერღზე და ყირაპალა ჩაეცა კვალში.

—აი, ეს მნებავს! მიატანა ტარიელმა, რომელიც ვერ კიდევ არ იძროდა ადგილიდან, რადგანაც სურდა—როცა სპირილიან კელიდან ამოვა, ერთს კიდევ მივარდები, ვერაფერ წიხლს და ჩაესკემ კვალში, რომ მისმა ლამაზმა ცოლმა ბარემ კარგად დაინახოს მისი ვაჟკაცობა. წინდაწინვე დაწყობილი ჰქონდა ტარიელს, რომ ხელი არ ეხმარა სპირილიანის გაღიზიანებას.

—არა, ცალი ფეხის მეტს, არც ხელს ეიხმარ და არც იარაღს, ისე ვაგლობავ: ეს უფრო სასაცილო იქნება და უფრო მოეწონება მის ლამაზ ცოლსო.

ვ. ნინოშვილი

(შემდეგი იქნება)

რედაქტორ-გამომცემელი ან. თ.-წერეთლისა.

განცხადებანი

ქართული თეატრი

ბენეფისი ვალ. გუნიასი

ოთხშაბათს 9 თებერვალს ქართული დრამატული დასის მიერ წარმოდგენილი იქნება ქ. საფაროვისა, ავალოვისა და ბ.ბ. ალექსიევი-მესტიის, ყუფანის და ტყეაევის მონაწილეობით

I

პირველად ახალი პიესა

„სოფრები“

თანამედროვე სურათები 2 მოქმედებად ვალ. გუნიასი.

(ალექსანდრე ყაზბეგის სახსოვრად)

ბუღურულიძის როლს შესრულებს ბ. ალექსიევი-მესტიანი

II

ს ლ ლ უ მ ი

კომედია ფარსი 4 მოქმედებად გამოცემული ვ. გუნიას მიერ.

დასულავენი საზოგადოება

ი ა ტ ო რ ი (ღუხა)

უძალესად დამოკიდებული 1872 წელს, რომელსაც ძირითადი თანხა 2,500,000 მანეთი აქვს, გარდა სულალის ფულისა, ამით აცხადებს, რომ მის მიერ მიიღება დაზღვევა სიცოცხლისა განსაკუთრებითი სასარგებლო პირობებით იმ შემთხვევისათვის, როცა შრომა აღარ შეეძლებათ. დაზღვევულს მო-

ნაწილეობა ექნება აგრეთვე საზოგადოების მოგებაში.

მიიღება ყოველნაირი მოძრაივისა და უძრავის ქონების დაზღვევა ცუცხლოსაგან, აგრეთვე ზღვითმდინარით და ხმელეთით წასალ-წამოსალების საქონლის დაზღვევა ცუცხლოსაგან. წესები, პირობები წერილობითი და სიტყვიერი მოლაპარაკება განეზღვრება მსურველს ტელიისის საზოგადოების გამგებანაში, რომელიც დადგენილია კავკასიის მხარისათვის და იმყოფება ბარონის ქუჩაზე, კალაუბნელის სახლში, თუ არა თვით საზოგადოების აგენტის ალექსანდრე პეტრეს ძის ზაერევისაგან, რომელიც დგას ველამინოვის ქუჩაზე № 2.

ქალების მოდის მაღაზია

დ. მ. ნუზხაროვისა

(მომხმინო მომადნამი ძალაქის სასაღმრთლო)

მიღებულია მრავალჯვარი უკანასკნელი მოდის საქონელი ძალიან, აბრეშუმისა, ბამბუკისა, და სხვა. აგრეთვე აქავე ისიღებება შლიაზები, ჰლეუძის ჩანსაცმელები, აბრეშუმის და დრანის მოსასწრაფი და ჰალატები. ლეხაქები, თაქლეები და თავსაფრები, დრანის, ტრეკოს, ჰლეუძის, ხავერდის და აგრამანტული აბლაქები. ეგვლას საქონელი იყიდება ძალიან იაფად ვადაჭრილი ფასით.

Товарищеский общѣ

ПО СЛУЧАЮ 75-ЛѢТІЯ

императорскаго С.-Петербургскаго университета
состоится 3-го февраля въ 3 1/2 часа дня
въ залѣ „Тифлисскаго Кружка“

Цѣна обща (съ шампанскимъ и другими винами и линерами, жженой, а также считал музыку, телеграммы и все прочее) 7 рублей.

Гг. бывшіе студенты с.-петербургскаго университета и другихъ высшихъ учебныхъ заведеній могутъ получать билеты у 1) прие. пов. А. С. Френкеля (Саперная ул. д. Ключарева и въ окружномъ судѣ); 2) Ю. Н. Милотина (Гудовича ул., № 2); 3) В. Н. Богословскаго (въ помещеніи залавъ. отд. госуд. двор. зем. банка, на Соловьевской ул.) Н. Ф. Ильяшенко (Эриванск. площадь, намереа съдвовать. 2 г. отдѣл.); 5) А. А. Иоанніани (въ редакціи газ. „Ардаганск.“); 6) кн. В. Н. Черкезова (Новая ул., № 7); 7) Н. И. Черниковъ (въ первой классической гимназіи); 8) въ которъ газ. „Кавказъ“; 9) въ конторѣ газ. „Новое Обозрѣніе“; 10) въ конторѣ газ. „Тифлисскій Листокъ“; 11) въ центральной внижней торговлѣ